

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Vendula Cízlerová

Zahlázení odsouzení a jeho dopady

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jakub Drápal, M.Phil., Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum uzavření rukopisu: 18. června 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 144 118 znaků včetně mezer.

Vendula Cízlerová
diplomantka

V Táboře 18. června 2024

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Jakubu Drápalovi, M.Phil., Ph.D. za veškeré cenné rady, pomoc, vstřícnost a také za konstruktivní připomínky při psaní této práce.

Děkuji také své rodině, zejména mé mamince za veškerou podporu, kterou mi poskytovala nejen během studia na fakultě, bez které bych se nemohla věnovat tomu, co mě baví.

V neposlední řadě pak velké díky patří mým kamarádům, zejména Majdě, Kubovi a Kubovi, za jejich ochotu odpovídat na všechny mé dotazy, a hlavně za jejich psychickou podporu při psaní.

Obsah

Úvod	1
1 Historie institutu zahlazení odsouzení a rejstříku trestů	3
1.1 Historie institutu zahlazení odsouzení	4
1.1.1 Kořeny institutu	4
1.1.2 První formální úprava	5
1.1.3 Rakousko-Uhersko	6
1.1.4 První polovina 20. století	7
1.1.5 Komunismus	9
1.1.6 Vývoj od roku 1989 po současnost	11
1.1.7 Shrnutí	12
1.2 Historie rejstříku trestů	13
1.2.1 Prvotní formy	13
1.2.2 Rakousko-Uhersko a období první republiky	13
1.2.3 Komunismus	14
1.2.4 Vývoj po roce 1989	16
1.2.5 Současnost – internet jako neformální rejstřík trestů	17
1.2.6 Shrnutí	19
1.3 Tresty v proměnách času	20
1.4 Jak se měnila a mění přísnost úpravy	21
2 Trestněprávní a netrestněprávní důsledky zahlazení odsouzení	25
2.1 Trestněprávní důsledky	26
2.2 Ukládání trestů	27
2.2.1 Zákonná úprava	28
2.2.2 Účel trestu	29
2.2.3 Zásady ovládající ukládání trestů	31

2.2.4	Zohledňování trestní minulosti.....	32
2.2.5	Ukládání trestů pachatelům, jejichž odsouzení již bylo zhlazeno a další role zhlazených odsouzení v rozhodovací činnosti soudů	35
2.2.6	Shrnutí	41
2.3	Důsledky mimo sféru trestního práva.....	43
2.3.1	Neviditelné tresty.....	44
2.3.2	Diskriminace v zaměstnání.....	48
2.3.3	Další projevy	50
2.3.4	Shrnutí	51
	Závěr	54
	Seznam použitých zkratk	58
	Seznam použitých zdrojů	59
	Seznam použité literatury	59
	Seznam použitých internetových zdrojů.....	62
	Abstrakt:.....	67
	Abstract:	68

Úvod

Zahlazení odsouzení je institut, díky němuž se na odsouzeného při splnění určitých podmínek hledí, jako by nebyl odsouzen. Jedná se tedy o institut, který má poměrně zásadní dopady na život dříve odsouzeného, a na to, jak je nadále vnímán ve společnosti. Důsledků odsouzení, které mají být se zahlazením odstraněny je celá řada a některé dalece přesahují rámec trestního práva. Je tedy třeba se nejen spokojit s ujištěním zákonodárce, že zahlazením odsouzení tyto negativní důsledky zanikají, ale také se kriticky podívat na to, zda je zahlazení odsouzení skutečně účinným nástrojem v odstraňování těchto důsledků, či nikoliv.

Základní úpravu zahlazení odsouzení nalezneme v hlavě šesté zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále také jen „trestní zákoník“). Nejprve § 105 stanovuje podmínky, za kterých je možné odsouzení zahladit, § 106 následně zakotvuje vznik fikce neodsouzení: „*Bylo-li odsouzení zahlazeno, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen.*“¹ Fikce neodsouzení nastává třemi způsoby: ze zákona, rozhodnutím soudu a rozhodnutím prezidenta o milosti, a to buď v případě individuální milosti nebo v rámci amnestijního rozhodnutí (tzv. rehabilitace).² Jde-li o rozhodnutí soudu, nastává fikce neodsouzení na základě těchto rozhodnutí: o tom, že se odsouzený nebo pachatel osvědčil, v případě že bylo podmíněně upuštěno od potrestání s dohledem³ nebo rozhodnutí o zahlazení odsouzení.⁴ Právě zahlazení odsouzení je pak předmětem této práce.

O zahlazení odsouzení soud rozhodne tehdy, kdy jsou pro to splněny zákonné podmínky. Těmito podmínkami je vykonání, prominutí nebo případně promlčení trestu, vedení řádného života po určitou dobu a podání návrhu na zahlazení odsouzení odsouzeným nebo některou z oprávněných osob či subjektů. Po splnění uvedených podmínek soud musí o zahlazení odsouzení rozhodnout.

Dále také existuje možnost, že soud rozhodne o zahlazení odsouzení před uplynutím zákonné lhůty, v takovém případě je ale nutné, aby odsouzený své polepšení prokázal velmi dobrým chováním.⁵ Přičemž velmi dobré chování má představovat vyšší standart, než je vyžadován pro klasické zahlazení odsouzení. Když vedení řádného života

---

¹ § 106 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

² Čl. 62 písm. g) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

³ § 83 odst. 4, § 86 odst. 3, § 48 odst.8 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁴ § 105 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁵ Tamtéž.

pro zahlazení odsouzení znamená, že se v chování odsouzeného nemají vyskytovat nedostatky, velmi dobré chování pak zvyšuje tento požadavek z pouhé absence nedostatků chování na chování vymykající se svou mírou polepšení běžnému průměru.⁶

Příslušný k rozhodnutí o zahlazení odsouzení je okresní soud, v jehož obvodu má odsouzený bydliště a ve věci rozhoduje předseda senátu.⁷ Proti rozhodnutí lze podat stížnost s odkladným účinkem, jinak rozhodnutí nabývá právní moci tři dny po doručení. Od té chvíle pak nesmí být odsouzení uváděno na výpisu z rejstříku trestů. V případě zamítavého rozhodnutí je možné novou žádost podat až po roce od právní moci tohoto rozhodnutí.

Nejvýrazněji se zahlazení odsouzení projevuje ve výpisu z rejstříku trestů, na němž se zahlazené odsouzení nezobrazuje. Rejstřík trestů shromažďuje veškeré záznamy o trestní minulosti, a zároveň je díky ní možno získat důkaz o bezúhonnosti dané osoby. Problém ale nastává ve chvíli, kdy jde o zpřístupňování záznamů. V otázkách komu, jak, po jakou dobu záznamy poskytovat se neshodnou nejen odborníci, ale různý přístup zastávají také různé právní kultury. Zatímco v kontinentální Evropě převládá přístup vyšší ochrany soukromí odsouzených, v zemích *Common law* se lze poměrně často setkat s evidencí otevřenou k nahlédnutí všem.⁸

Nejprve se proto práce bude snažit popsat instituty zahlazení odsouzení a rejstřík trestů jakožto instituty spolu související, zejména jejich historii a vzájemné propojení. Na základě porovnání jejich fungování dříve a dnes pak bude možné učinit závěr, zda časem dochází ke zpřísnění či zmírňování podmínek zahlazení odsouzení.

Zahlazení odsouzení má odstranit negativní následky odsouzení a zajistit, že odsouzený bude moci znovu vystupovat jako bezúhonný člověk. Ačkoliv se tak může zdát, že zavedení tohoto institutu s sebou přináší samá pozitiva, je poměrně snadné setkat se i s jeho kritikou. Nejčastěji bývá namítáno, že zahlazením odsouzení dochází k uzákoňování lži.⁹ Díky tomu se pak zahlazení odsouzení a zejména záznamy o trestní

---

⁶ PÚRY, FRANTIŠEK. § 105 [Podmínky zahlazení odsouzení]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H.Beck, 2023, s. 1599.

⁷ § 363 an. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁸ MCINTYRE, T.J. a Ian O'DONNELL. Criminals, Data Protection, and the Right to a Second Chance. *Irish Jurist*. Irish Jurist, 2017, roč. 58.

⁹ FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSON. Expunging Criminal Records: Concealment and Dishonesty in an Open Society. *Hofstra Law Review*. 1980, roč. 9, č. 3, s. 742.; podobně KOGON, Bernard a Donald L LOUGHERY. SEALING AND EXPUNGEMENT OF CRIMINAL RECORDS-THE BIG LIE. *Criminology & Police Science*. 1970, roč. 61, č. 3.

minulosti stávají předmětem debat ohledně práva na ochranu soukromí a práva na informace.¹⁰

Další sporný bod spojený se zahlazením odsouzení netkví v rozdílu mezi realitou a tím, co je oficiálně uváděno, ale namísto toho v efektivitě zahlazení odsouzení jakožto institutu, který má být prostředkem reintegrace. Jeho účinky dle názoru některých autorů přichází příliš pozdě, protože odsouzení se s negativními důsledky odsouzení musí vyrovnávat ihned po svém propuštění na svobodu, kdežto k zahlazení dochází obvykle až s časovým odstupem.¹¹ Dalším z cílů práce tak bude zjistit, s jakými negativními důsledky odsouzení, trestněprávními i těmi mimo sféru trestního práva se odsouzení musí potýkat, a jak se na těchto důsledcích projevuje právě zahlazení odsouzení, zda napomáhá jejich odstranění, či v tomto směru existují i účinnější instituty.

1 Historie institutu zahlazení odsouzení a rejstříku trestů

Tato část práce bude věnována historickému vývoji institutu zahlazení odsouzení a jeho současné podobě. Současně považuji za nutné věnovat pozornost institutu, který se zahlazením odsouzení úzce souvisí, a to rejstříku trestů, jeho vzniku, vývoji a významu; ne náhodou se totiž oba tyto instituty vyvinuly v podobné době.

Problematika evidence odsouzení s institutem zahlazení odsouzení velmi úzce souvisí, na tom ostatně panuje shoda i u odborníků.¹² Jedním z tradičních důsledků zahlazení odsouzení je to, že odsouzený nemusí již dále toto své odsouzení sdělovat (např. v dalším řízení před soudem, zaměstnavateli apod.), zkrátka dříve odsouzený může vystupovat jako osoba s „čistým rejstříkem“ a zahlazení odsouzení v tom hraje klíčovou roli, protože jen díky němu se záznam o odsouzení z výpisu z rejstříku trestů smaže (nikoliv však z opisu z rejstříku trestů). Už jen to ukazuje, že oba instituty jsou skutečně úzce propojené. Ač se tak na první pohled může zdát, že institut rejstříku trestů nesouvisí tématem práce, opak je pravdou.

---

¹⁰ FAISAL, Kamrul. Balancing between Right to Be Forgotten and Right to Freedom of Expression in Spent Criminal Convictions. *SECURITY AND PRIVACY*. 2021, roč. 4, č. 4. DOI: 10.1002/spy2.157; podobně JACKSON, Adam. Criminal records, enhanced criminal records certificates and disclosure of spent convictions: impact of ECHR, Article 8: R (on the application of T) v Chief Constable of Greater Manchester [2014] UKSC 35. *The Journal of Criminal Law*. 2014, roč. 78, č. 6. DOI: 10.1177/0022018314557417

¹¹ FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. *Expunging Criminal Records*, s. 744.

¹² Viz. např. GRIVNA, Tomáš. K problematice zahlazení odsouzení. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 9.; nebo podobně REPÍK, Bohumil. *Zahladenie odsúdenia (rehabilitácia) z hľadiska kriminológie a z hľadiska porovnávacieho*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1981, s. 19.; případně také SOLNAŘ, Vladimír. *Tresty a ochranná opatření*. Praha: Academia, 1979, s. 175.

Pokud člověk tvrdí určitou informaci, či skutečnost, je potřeba, aby ji mohl něčím podložit a dokázat tak pravdivost svého tvrzení. Pokud by se informace o odsouzeních (a jejich případných zahlazeních) nikde neevidovaly, bylo by velmi obtížné, ne-li nemožné dokázat, že odsouzení (ne)existuje nebo že (ne)bylo zahlazeno. Výpis z rejstříku trestů je dnes vyžadován v řadě situací a je považován za důkaz o bezúhonnosti dané osoby. Bez něj by bezúhonnost nebylo možné dokázat, a pokud něco není možné dokázat, jedná se pak o relevantní skutečnost?

Bezúhonnost je v naší společnosti zákonným předpokladem pro výkon řady profesí, zároveň odsouzení za trestný čin s sebou nese stigma, které v očích přinejmenším určité části společnosti snižuje postavení dané osoby. Bez jasného důkazu by o sobě každý mohl tvrdit, že je bezúhonný a zároveň by každý mohl o jiné osobě tvrdit, že bezúhonná není. V dnešní době si samozřejmě již lze představit, že by dohledání takové informace nebylo díky všem možnostem digitální techniky až tak náročné, v dobách ne až tak dávno minulých by to tak snadné rozhodně nebylo.

Otázkou je, zda postupem času dochází ke zpřísnování, či uvolňování podmínek zahlazení odsouzení, či zda se situace vlastně nijak významně nezměnila. V minulosti mohly být podmínky nastavené úžeji než dnes (tj. nebylo možné zahladit jakýkoliv trest, mohlo být zahlazeno jen jediné odsouzení, bylo potřeba naplnit další podmínky atp.), ale zároveň lze předpokládat, že vzhledem k technickým možnostem dané doby nemohla být evidence odsouzení tak dokonalá jako dnes. Dnes je sice režim zahlazení odsouzení volnější (tj. lze zahladit jakékoliv odsouzení, počet odsouzení není limitem apod.), ale zároveň existuje centralizovaná evidence, která podává jasný důkaz o všech odsouzeních a informace z ní lze získat v případě potřeby prakticky ihned. Proto je důležité zkoumat nejen vývoj institutu zahlazení odsouzení samotného, ale také institutů s ním souvisejících.

1.1 Historie institutu zahlazení odsouzení

1.1.1 Kořeny institutu

Historicky byly běžné tělesné tresty, nebo tresty, které odsouzeného určitým způsobem dehonestovaly.¹³ Tyto tresty pak nezřídka zanechávaly nenávratné stopy na tělech odsouzených, ať už se jednalo o ztrátu končetiny, či sofistikovanější cejchování. Druhé zmíněné přitom rozhodně není jen věcí hlubokého středověku. Cejchování bylo

---

¹³ MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995.

upraveno ještě v *Constitutio Criminalis Josephina* z roku 1707. Odsouzení, které po sobě zanechává nesmazatelnou stopu nelze nijak zahladit. To však bylo v dřívějších dobách žádoucí, zločinci měli být separováni od zbytku společnosti a stigma bylo de facto součástí trestu. Zahlazení odsouzení přichází až ve chvíli, kdy tato funkce trestu začíná ustupovat do pozadí.

Předpis, kde byla určitá archaická podoba institutu poprvé zakotvena, byl *Constitutio Criminalis Theresiana*. Tento zákon z roku 1768 obsahoval ustanovení, na jejichž základě nesměla být přečinění po určité době vyčítána. I tento předpis ale stále obsahoval tresty obsahující násilné prvky, a tedy některá odsouzení byla „nezahladitelná“. Do jazyku zákona se v té době také silně promítlo vnímání pojmu „čest“, v té době úzce související se společenským postavením člověka a zahlazení odsouzení znamenalo znovuzískání cti, ve smyslu vážnosti, kterou osoba požívala ve společnosti jakožto osoba bezúhonná, což se projevovalo zákazem vyčítání odsouzení člověku poté, co trest vykonal.¹⁴

1.1.2 První formální úprava

První formální úpravu zahlazení odsouzení v podobě bližší té, jakou známe dnes, lze nalézt ve francouzském právu z přelomu 18. a 19. století. Prvotní podobu tohoto institutu tehdy představil francouzský trestní zákoník v roce 1791¹⁵ a o pár let později také francouzský trestní řád.¹⁶ Tato úprava nabízela odsouzenému možnost, aby za současného splnění určitých podmínek požádal obecní úřad v místě svého bydliště o vydání osvědčení o rehabilitaci. Nejednalo se však o všeobecnou možnost, žádost směli podat pouze odsouzení, kterým byli uloženy specifické druhy trestů a od výkonu trestu, nebo od vnesení rozsudku muselo uplynout deset let.

Jelikož v té době ještě neexistovala centralizovaná evidence, jako je dnešní rejstřík trestů, poznačilo se rozhodnutí o rehabilitaci na okraj původního odsuzujícího rozsudku u toho soudu, který rozsudek původně vynesl. Poté, co došlo k rehabilitaci, mělo dojít k zániku všech účinků, které s sebou odsouzení neslo, některá práva odsouzeného však

---

¹⁴ SKUPIN, Zdeněk Jiří. Zahlazení odsouzení do roku 1928 s důrazem na období let 1852–1928. *PRÁVNĚHISTORICKÉ STUDIE*. 2019, roč. 2018, č. 2, s. 161–163. DOI: 10.14712/2464689X.2018.46

¹⁵ France - Code pénal du 25 septembre 1791 (Texte intégral original). In: [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_penal_25_09_1791.htm

¹⁶ Code d'instruction criminelle de 1808 (Texte intégral - Première partie). In: [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_instruction_criminelle_1808/code_instruction_criminelle_1.htm

zůstala pozastavena až do chvíle, než nahradí škodu a případně také částky uložené v rámci peněžitých trestů, byly-li uloženy.

V roce 1882 René Bérenger, francouzský senátor, představil ve svém návrhu zákona o preventivních opatřeních proti recidivě tři formy zahlazení odsouzení, tedy ze zákona, rozhodnutím soudu a na základě milosti.¹⁷ Tento zákon byl pak přijat právě v roce 1885, jako *Loi du 14 août 1885*.¹⁸

Bylo stanoveno, že k zahlazení odsouzení může dojít na základě rozhodnutí soudu, splní-li odsouzený zákonné podmínky. Se zahlazením odsouzení byl pak také spojen zánik zákazu činnosti. Oproti předchozí úpravě bylo novinkou, že o rozhodnutí o zahlazení odsouzení se provedl zápis nejen do původního trestního rozsudku u soudu, který jej vynesl, ale také do rejstříku trestů, který nově vznikl v polovině 19. století rovněž ve Francii.

Další „*Bérengerův*“ zákon byl přijat v roce 1891 jako *Loi du 26 mars 1891*.¹⁹ Tento zákon zavedl hned dva významné instituty. Nejprve podmíněný trest odnětí svobody, který bylo možné uložit pachatelům, kteří dříve nebyli odsouzeni k trestu odnětí svobody. Dále pak institut, který dnes známe jako zákonnou fikci neodsouzení, tedy zahlazení odsouzení přímo ze zákona. Dle tohoto předpisu bylo toto možné v případě podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, kdy po uplynutí zkušební doby automaticky nastala fikce neodsouzení a zároveň došlo k zániku vedlejších trestů a trestů zákazu činnosti, pokud byly uloženy. Podmínkou bylo, že v průběhu dané zkušební doby nesmělo dojít k dalšímu odsouzení.

1.1.3 Rakousko-Uhersko

Na našem území se institut zahlazení odsouzení začal vyvíjet v podobném čase. První předpis, který je nutné zmínit je *zákon* zákon č. 117/1852 Ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích (dále také jen „zákon o zločinech, přečinech a přestupcích“). Tento předpis nově používal pojem „*shlazení odsouzení*“ spojené s „*přestáním*“, tedy vykonáním trestu nebo jeho prominutím, přičemž šlo dnešním jazykem o zahlazení odsouzení ze zákona. Nicméně toto shlazení znamenalo pouze znovunabytí bezúhonnosti

---

¹⁷ GRIVNA, Tomáš. *K problematice zahlazení odsouzení*, s. 3.

¹⁸ Loi du 14 août 1885. [online]. Criminocorpus, 2007 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://criminocorpus.org/en/landmarks/textes-juridiques-lois-decre/textes-relatifs-aux-p/de-la-monarchie-de-juillet-a-1/loi-du-14-aout-1885/>

¹⁹ Loi du 26 mars 1891. [online]. Criminocorpus, 2007 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://criminocorpus.org/en/landmarks/textes-juridiques-lois-decre/textes-relatifs-aux-p/de-la-monarchie-de-juillet-a-1/loi-du-26-mars-1891/>

a občanských práv, nikoliv titulů, akademických hodností nebo úřadů. Tituly nebo úřad mohl odsouzenému vrátit jedině císař (později prezident) svým dispensem, kdy o návratu titulů a úřadu sám rozhodl. Odsouzený se tak například bez zvláštního povolení císaře či prezidenta nemohl po vykonání trestu vrátit ke svému povolání, pokud byl například učitelem.²⁰

Později však došlo k novelizaci a tato ustanovení byla upravena tak, že bylo možné, aby odsouzený úřad a tituly znovu nabyt, nebo měl alespoň možnost je znovu nabýt po uplynutí zkušební doby.²¹ V rozporu se současným přístupem byly osoby ve výkonu trestu zbaveny práva právně jednat, což je opatření velmi přísné a neslučitelné s dnešními principy trestání.²²

Zahlázení odsouzení v podobě bližší tomu, jak jej známe dnes, bylo zavedeno teprve krátce před koncem monarchie, zákonem č. 108/1918 Ř.z., o zahlázení odsouzení. Prvotní podoba zahlázení odsouzení byla poměrně přísná. Šlo pouze o zahlázení (zákonodárce používá termín odčinění) odsouzení rozhodnutím soudu, za podmínky, že odsouzený byl do té doby bezúhonný (jedinou výjimku představovaly přestupky a přečiny nepatrného významu, či neúmyslné), trest nepřevyšoval 1 rok, odsouzený zcela nahradil škodu a po dobu 5 až 15 let se choval řádně.

V ostatních případech bylo zahlázení možné pouze z nařízení císaře (po vzniku Československé republiky, kdy byl tento předpis přejet, šlo o nařízení prezidenta republiky). Tento zákon již také výslovně stanovil, že odčinění, tedy zahlázení odsouzení se zaznamená v trestním rejstříku na trestních lístcích, v záznamech správních úřadů a také v trestním spise.²³

1.1.4 První polovina 20. století

Modernější podoby se institutu zahlázení odsouzení dostalo až ve 20. století.²⁴ Ani tak ale Československo nebylo zdaleka poslední zemí, která úpravu zahlázení odsouzení přijala. Například v sousedním Německu byl časový vývoj velmi podobný²⁵,

---

²⁰ § 26 zákona č. 117/1852 Ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích.

²¹ Zákon č. 131/1867 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích.

²² SKUPIN, Zdeněk Jirí. *Zahlázení odsouzení do roku 1928 s důrazem na období let 1852–1928*, s. 164.

²³ § 4 zákona č. 108/1918 ř.z., o odčinění odsouzení.

²⁴ SKUPIN, Zdeněk Jirí. *Zahlázení odsouzení do roku 1928 s důrazem na období let 1852–1928*.

²⁵ DÜNNEBIER, Hanns. Möglichkeiten der Rehabilitation durch strafregisterliche Maßnahmen. *JuristenZeitung*. 1958, roč. 24, č. 23.; podobně také GRANDERATH, Reinhard. Getilgt — aber nicht vergessen: Das Verwertungsverbot des Bundeszentralregistergesetzes. *Zeitschrift für Rechtspolitik*. 1985, roč. 18, č. 12.

začal koncem 19. století a hlavních změn doznal v průběhu 1. poloviny 20. století.²⁶ Ve Spojených státech se však s tímto institutem začalo pracovat ještě později, až ve 2. polovině 20. století²⁷, ve Velké Británii byl první předpis uzákoňující zahlazení odsouzení přijat v roce 1974²⁸ a například v Irsku²⁹ byla určitá forma zahlazení odsouzení pro dospělé odsouzené uzákoněna až v průběhu 21. století.³⁰

Pojem zahlazení odsouzení byl v Československu použit poprvé teprve v roce 1928 a to v zákoně č. 111/1928 Sb., o zahlazení odsouzení. Tento zákon sice ve velké míře navazoval na původní rakouskou úpravu, ve výjimečných případech však bylo možné zahladit i odsouzení k trestu delšímu než jeden rok, nepřesáhl-li současně pět let, výslovně vyloučeno bylo zahlazení odsouzení k trestu smrti nebo na doživotí.

Novinkou, kterou tento předpis přinesl bylo zejména to, že nově bylo možné zahladit některá odsouzení jen na základě toho, že ve stanovené lhůtě nedošlo k dalšímu odsouzení a nebylo nutné zkoumat řádný život odsouzeného, v některých případech však tato podmínka zůstala i nadále. Nově bylo také umožněno zahlazení odsouzení ze zákona, avšak jen s omezenými účinky. Dále se pak doba, po které bylo možné odsouzení zahladit (standartně 5, 10 nebo 15 let) zkracovala, šlo-li o pachatele, který čin spáchal před svým 20. rokem života, stejně tak pro tyto pachatele neplatila hranice jednoletého trestu. Také úloha státního zástupce byla poněkud odlišná od té dnešní.³¹ Pokud byl návrh na zahlazení odsouzení podán přímo státním zástupcem, bylo následně jeho úkolem, aby ve věci provedl šetření.

Účinky zahlazení odsouzení byly podobné těm, jaké známe dnes – odsouzený se stal znovu soudně bezúhonným, nemusel poté odsouzení sdělovat soudu či jiným úřadům, zahlazení bylo vyznačeno v trestním spise a v trestním rejstříku a ve všech dalších záznamech a nesmělo být uvedeno ve výpisu z rejstříku trestů, vysvědčení bezúhonnosti apod. Jednalo-li se o zahlazení odsouzení ze zákona, pak jeho účinky byly pouze neuvedení odsouzení na výpisu z rejstříku trestů nebo ve vysvědčení bezúhonnosti.

---

²⁶ Viz. např. zákon *Strafreger und die Tilgung von Strafvermerken* z roku 1920 nebo stejnojmenný předpis ve znění z roku 1939.

²⁷ FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. *Expunging Criminal Records*, s. 740.;

pozn.: Vzhledem k tomu, že každý stát má svou vlastní úpravu je těžší přesně časově tento vývoj ohraničit, jelikož v některých státech byla tato úprava přijata ještě výrazně později.

²⁸ Rehabilitation of Offenders Act 1974.

²⁹ Criminal Justice (Spent Convictions and Certain Disclosures) Act 2016.

³⁰ MCINTYRE, T.J. a Ian O'DONNELL. *Criminals, Data Protection, and the Right to a Second Chance*.

³¹ SKUPIN, Zdeněk Jiří. *Zahlazení odsouzení do roku 1928 s důrazem na období let 1852–1928*, s. 169.

Zajímavostí související se zahlazením odsouzení je, že existoval přestupek, jehož úpravu obsahoval také již zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, jehož skutkovou podstatou bylo: „*Kdo někomu v úmyslu, aby ho tím pohaněl, před třetí osobou vyčte, že se proti němu konalo trestní řízení, ačkoliv v něm nebyl uznán vinným, nebo že byl odsouzen, ačkoliv trest byl již vykonán, prominut, promlčen nebo podmíněně odložen a odsouzený svým chováním nezavdal příčiny k takové výčitce, bude soudem potrestán pro přestupek vězením do jednoho měsíce nebo peněžitým trestem do 2.000 Kč, a byl-li čin spáchán obsahem tiskopisu, pro přečin vězením od tří dnů do tří měsíců nebo peněžitým trestem od 50 Kč do 5.000 Kč.*“³² Zakotvení takového přestupku ukazuje, že již v této době byl kladen určitý důraz na opětovné začlenění odsouzených po výkonu trestu do společnosti a normálního života, kde jim předchozí odsouzení nemělo být překážkou.

V období mezi lety 1919 a 1950 byl také účinný zákon č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění, později byla úprava této oblasti zahrnuta do trestního zákoníku, kde zůstala dodnes. Odčinění neboli dnešní zahlazení odsouzení bylo možné pouze v případě podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody nebo peněžitému trestu, a to za poměrně přísných podmínek. Naproti tomu nebylo absolutně možné zahladit odsouzení při podmíněném propuštění, neboť podmíněné propuštění bylo možné pouze u trestů odnětí svobody přesahujících 1 rok, kdežto zahlazení odsouzení v této době bylo možné pouze pro odsouzení k trestu odnětí svobody v délce kratší než 1 rok.³³

1.1.5 Komunismus

Větších změn se úprava zahlazení odsouzení dočkala v zákoně č. 86/1950 Sb., trestní zákon. Ten umožnil zahlazení téměř všech odsouzení s výjimkou těch na doživotí nebo k trestu smrti.³⁴ Zároveň se také významně snížily lhůty pro zahlazení. Pro zahlazení odsouzení musela uplynout doba 3, 5 nebo 10 let, případně doba poloviční, šlo-li o pachatele, který čin spáchal před 20. rokem života.

Velkou novinkou pak bylo opuštění principu nedělitelnosti zahlazení vícero odsouzení, kdy doposud bylo možné v případě, že odsouzený byl odsouzen několikrát, zahladit pouze všechna odsouzení zároveň. Nově bylo umožněno zahlazení dílčích

---

³² § 4 zákona č. 108/1933 Sb., o ochraně cti.

³³ SKUPIN, Zdeněk Jirí. *Zahlazení odsouzení do roku 1928 s důrazem na období let 1852–1928*, s. 171.

³⁴ GRIVNA, Tomáš. *K problematice zahlazení odsouzení*.

odsouzení a podmínky se posuzovaly pro každé zvlášť. K zahlázení odsouzení soudem docházelo zejména na žádost odsouzeného, kdy jediným kritériem vedle uplynutí dané doby bylo vedení *řádného života pracujícího člověka*. Soud už se ale nezabýval výkonem trestů vedlejších.

Zákon ponechal i možnost zahlázení odsouzení ze zákona pro některé případy, a sice pro trest nápravného opatření, podmíněné odsouzení (kdy k zahlázení odsouzení došlo dnem rozhodnutí o osvědčení, či 2 roky po skončení zkušební doby) a upuštění od potrestání mladistvého. Zahlázení odsouzení bylo tímto zákonem chápáno jako fikce neodsouzení, tedy jako by odsouzení nikdy nebylo. Bylo také za určitých podmínek možné rozhodnutí o zahlázení odsouzení zrušit, a to sice tehdy, pokud do jednoho roku od rozhodnutí o zahlázení odsouzení vyšlo najevo, že k zahlázení nemělo dojít, a zároveň podmínky pro zahlázení odsouzení stále nebyly splněny.³⁵

Novela v roce 1956³⁶ přinesla další zmírnění podmínek pro zahlázení odsouzení, zejména spočívající ve zkrácení lhůt. Nově také zahlázením hlavního trestu automaticky docházelo k ukončení výkonu trestů zákazu činnosti a zákazu pobytu. K zahlázení ze zákona pak přibylo upuštění od potrestání u dospělých, které samo bylo nově zavedeno právě touto novelou.

Zahlázení odsouzení i v této době mělo být prostředkem, jak dříve odsouzeným usnadnit život po odpykání trestu, jak se lze domnívat z toho, že podmínky zahlázení se zmírňovaly a rozšiřoval se okruh odsouzení zahlazovaných ze zákona. Tento názor byl navíc vyjádřen i v judikatuře nejvyššího soudu ČSR: *„Instituce zahlázení odsouzení sleduje, aby odsouzenému, který vedl po odpykání trestu po určitou, zákonem stanovenou dobu, řádný život pracujícího člověka, nebylo předcházející odsouzení překážkou v dalším životě. Šlo-li o více odsouzení, u nichž je zahlázení u každého třeba uplynutí tříleté doby po odpykání trestu stačí když tato doba uplyne po odpykání posledního trestu.“*³⁷

V roce 1961 byl přijat zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, a s ním také určité změny týkající se zahlázení odsouzení. Z větší části byla úprava přejata z předchozího předpisu, nově ale bylo zrušeno dělení trestů na hlavní a vedlejší, což bylo nutné reflektovat i v úpravě zahlázení odsouzení – zejména z logiky věci nemohlo dále

---

³⁵ § 68 odst. 2 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

³⁶ Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.

³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 22. 1. 1960, sp. zn. 1 Tz 56/59.

automaticky se zahlazením odsouzení docházet k zániku nevykonaných vedlejších trestů zákazu činnosti a zákazu pobytu.

Soud nově mohl rozhodnout o zahlazení odsouzení u samostatně uloženého peněžitého trestu a trestu propadnutí věci; z toho bylo pak analogicky dovozováno, že stejně je možné rozhodovat také o trestech zákazu pobytu a propadnutí majetku. Tato mezera v právu byla ale skutečně zaplněna až novelami po roce 1989.³⁸ Největší novinkou byla možnost rozhodnout o zahlazení odsouzení před uplynutím stanovené doby, ovšem jen pokud odsouzený splnil vysoké nároky na své chování po výkonu trestu.

V zákoně je pro toto použit výraz *velmi dobré chování* a dle komentářové literatury musí jít o chování, které vyniká nad průměr a skutečně dokazuje, že se odsouzený polepšil, nepostačí tedy tradiční, že během doby po výkonu trestu nebyl znovu odsouzen.³⁹ Případy, kdy dochází k zahlazení odsouzení ze zákona byly rozšířeny o trest zákazu činnosti a trest odnětí svobody vykonávaný ve vojenském nápravném útvaru.

K zahlazení odsouzení mohlo dojít pouze tehdy, byly-li splněny podmínky pro zahlazení odsouzení jako celku, tedy ve vztahu ke všem vedle sebe uloženým trestům.⁴⁰ Byl-li však člověk odsouzený opakovaně, podmínky pro zahlazení každého odsouzení se posuzovaly samostatně, tedy pro každé odsouzení zvlášť. Nově již nebylo možné, aby soud své rozhodnutí o zahlazení odsouzení zrušil, jako tomu bylo doposud.

1.1.6 Vývoj od roku 1989 po současnost

Po roce 1989 bylo přijato několik novel, které vesměs režim zahlazování odsouzení spíše ještě více uvolnily. Byl rozšířen výčet trestů jejichž výkonem nastává fikce neodsouzení čili zahlazení odsouzení ze zákona. Takovými tresty byly propadnutí věci, peněžitý trest za nedbalostní trestný čin, vyhoštění na dobu určitou a nově uzákoněné alternativní tresty: obecně prospěšné práce, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, podmíněné upuštění od potrestání s dohledem.⁴¹

---

³⁸ GRÍVNA, Tomáš. *K problematice zahlazení odsouzení*, s. 7.

³⁹ PÚRY, FRANTIŠEK. § 105 [Podmínky zahlazení odsouzení], s. 1599.

⁴⁰ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR sp. zn. 7 Tz 62/82 ze dne 22.7.1982: „Zahladiť možno len celé odsúdenie, nie iba jeho časť, vzťahujúcu sa na niektorý z viacerých trestov, uložených popri sebe (§ 70 odst. 2, 3 Tr. zák.). Ustanovenie § 70 odst. 2, 3 Tr. zák. sa použijú primerane aj v prípade, keď bolo páchatelovi uložených viac trestov popri sebe, z ktorých niektoré sa zahládzajú výrokom súdu, iné zo zákona.“

⁴¹ Zákon č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

V roce 2009 byl přijat trestní zákoník. Systém zahlazení odsouzení byl víceméně přejat z předchozí úpravy, došlo však k větší diferenciaci lhůt pro zahlazení odsouzení. Je také možné odsouzení zahladit i před uplynutím zákonné lhůty.⁴² Přísnější přístup byl zvolen k zahlazení odsouzení k výjimečnému trestu odnětí svobody, naopak v případě odsouzení k trestu propadnutí majetku, zákazu pobytu a peněžitému trestu z úmyslný trestný čin byla lhůta zkrácena.

Nově byly zavedeny také trest domácího vězení a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Fikce neodsouzení nyní nastává také při odsouzení k trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Přísnější je nynější úprava naopak ve vztahu k ochranným opatřením. Odsouzení nemůže být zahlazeno, nebylo-li vykonáno, nebo jinak ukončeno ochranné opatření, ačkoliv lhůta potřebná pro zahlazení odsouzení již uběhla. Tím zákonodárce vyzdvihuje důležitost ochranných opatření a důležitost jejich řádného výkonu a zároveň jde o výrazné rozlišení ochranných opatření od trestů.

1.1.7 Shrnutí

Ze studia historie institutu zahlazení odsouzení si můžeme odnést následující. Historicky preferované bylo právě zahlazení odsouzení rozhodnutím soudu, naopak zahlazení odsouzení ze zákona je považováno spíše za mladší formu, která se užívala zejména pro méně závažná odsouzení, případně mělo takové zahlazení omezené účinky. Později se též zavedla praxe, kdy bylo odsouzení automaticky zahlazeno výkonem určitého druhu trestu, přičemž toto přetrvává dodnes.

V průběhu let se s měnící se úpravou postupně mění i pojetí zahlazení odsouzení. Původně se jednalo o poměrně přísně nastavený institut, který se vztahoval jen na ta nejmírnější odsouzení a zahlazení nebylo možné dosáhnout, aniž by byla nahrazena škoda. Postupem času se rozšiřovala škála odsouzení, jež lze zahladit a také se přidaly nové způsoby, jimiž je možné zahlazení odsouzení dosáhnout. Rovněž se postupně vydělila zvláštní úprava týkající se mladistvých pachatelů, která se dnes nachází v samostatném právním předpise.

Dnešní podoba institutu zahlazení odsouzení je pak historicky nejliberálnější, přičemž se snaží co nejlépe reflektovat závažnost různých odsouzení. To se projevuje poměrně velkou diferenciací lhůt pro zahlazení, ale také širším využitím zahlazení

---

⁴² § 105 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

odsouzení ze zákona. V důsledku je pak snazší dosáhnout toho, aby předchozí odsouzení nebyla odsouzeným tak velkou překážkou v běžném životě po vykonání trestů.

Jak bylo zmíněno výše, v počátcích tohoto institutu bylo zahlazení odsouzení spojeno se znovunabytím cti či společenské vážnosti, ale toto propojení postupem času vymizelo a dnes již prakticky neexistuje. V minulosti byly prvotní formy tohoto institutu úzce spojené s vnímáním cti jako společenské vážnosti a postihovalo se také to, vyčítali někdo dříve odsouzenému, že byl odsouzen, a takové odsouzení už bylo „zahlazené“. Z toho je patrné, že nedošlo k nabytí pouze bezúhonnosti soudní, ale také společenské.

Dnes se však účinky zahlazení odsouzení pojí pouze s bezúhonností soudní a v soukromém životě se pro dříve odsouzeného nic změnit nemusí, postih za „vyčtení“ předchozího odsouzení není.

1.2 Historie rejstříku trestů

1.2.1 Prvotní formy

Rejstřík trestů má stejně jako zahlazení odsouzení své kořeny ve Francii, kde poprvé vznikl v polovině 19. století. Konkrétně v roce 1848 a jeho zakladatelem byl Arnould Bonneville de Marsangy, přičemž jeho idea byla uvedena do praxe v roce 1850.⁴³ Rejstříky byly vedeny u soudů podle místa narození a zaznamenávaly trestní rozsudky, jejich případná zahlazení a byly vydávány výpisy, kde se právě zahlazení odsouzení projevilo navenek nejvýrazněji, neboť zahlazená odsouzení se na výpisech neuváděla.⁴⁴ Zákon také výslovně stanovil, že odsouzený, jehož odsouzení bylo zahlazeno, měl nárok na bezplatnou kopii rozhodnutí o zahlazení odsouzení a bezplatný výpis z rejstříku trestů.

1.2.2 Rakousko-Uhersko a období první republiky

Na našem území má rejstřík trestů podobně dlouhou historii. Již v roce 1852, kdy byl mimo jiné také přijat nový trestní zákon, bylo totiž také vydáno nařízení ministeria práv, „*jímžto se generálním prokurátorům a státním zastupitelstvím ukládá, by vedli rejstříky přehlední rozsudků trestních, pro zločiny, přečiny a některé přestupky vynešených.*“⁴⁵

---

⁴³ NORMANDEAU, André. Pioneers in Criminology: Arnould Bonneville De Marsangy (1802-1894). *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*. 1969, roč. 60, č. 1, s. 30. DOI: 10.2307/1141732

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Částka LX. Ř. z., vydána a rozeslána dne 12. října 1852, 195. Nařízení, vydané od ministerium práv dne 26. září 1852. In: *Říšská sbírka zákonů* [online] [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>

Byla tedy poprvé zřízena oficiální evidence trestních rozhodnutí, inspirovaná francouzskou úpravou. Povinně se do této evidence však zaznamenávaly pouze rozsudky, jimiž byl uložen trest odnětí svobody delší než půl roku. Nařízení ani trestní zákon se nijak nezmiňují o tom, zda se *shlazené* odsouzení nějakým způsobem do rejstříku poznamenalo. O výpisy mohly žádat politické úřady, úřady bezpečnosti, soudy a státní zastupitelství, které o ně musely požádat prostřednictvím generálního prokurátora u vrchního zemského soudu.⁴⁶

Po vzniku samostatného Československa došlo v úpravě rejstříku trestů ke změnám. V roce 1922 bylo vydáno nařízení vlády republiky Československé č. 198/1922 Sb., o evidenci soudních provinilců a sbírání dat pro účely kriminální statistiky, které stanovilo, že rejstříky trestů povedou státní zastupitelství, přičemž jejich příslušnost se určovala podle místa narození odsouzeného. Současně pak vznikly zvláštní rejstříky trestů v Brně pro osoby, jejichž místo narození nebylo možné zjistit a *zvláštní úřední rejstřík trestů cikánů*.⁴⁷

Fungování rejstříků pak bylo následující: soud poté, co rozsudek nabyl právní moci vyhotovil trestní list a sčítací trestní list. Tyto trestní listy se pak zasílaly příslušnému rejstříku trestů, kde se pro každého odsouzeného vedl seznam jemu uložených trestů. Rejstřík byl rozdělen do třech oddílů, oddíl A obsahoval trestní listy nepodmíněně odsouzených a zatykače, oddíl B obsahoval trestní listy podmíněně odsouzených a zprávy o podmíněném propuštění a v oddílu C pak byly vyřazené trestní listy a trestní listy o odčiněném (zahlazeném) odsouzení.

Výpis z rejstříku mohly získat pouze soudy, nebo státní úřady, přičemž pro každý oddíl byly podmínky odlišné, a dále je mohl samozřejmě získat odsouzený, případně jeho zákonný zástupce, a mohlo jít jediné o výpis týkající se jeho osoby. Ve výpisech se zásadně neuváděla ta odsouzení, která byla škrtnuta. V případě, že se jednalo o odsouzení za trestné činy proti bezpečnosti cti, byla však tato odsouzení i nadále uváděna na výpisech určených soudům.

1.2.3 Komunismus

V 50. letech minulého století se úprava rejstříku trestů často měnila či upravovala. Hlavní změny však spočívaly většinou v tom, kdo, respektive která

---

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ § 14 Nařízení vlády republiky Československé č. 198/1922 Sb., o evidenci soudních provinilců a sbírání dat pro účely kriminální statistiky.

instituce rejstřík vedla. Jelikož původně měla toto na starosti jednotlivá státní zastupitelství, po únorovém převratu a změnách v československé justici bylo vedení rejstříku svěřeno generální prokuratuře, později na krátko také přímo ministerstvu spravedlnosti, a nakonec se vrátilo zpět do rukou generální prokuratury.

Postupně došlo k reorganizaci rejstříku a ten byl nově rozdělen jen do dvou oddílů. Důvodem k plánované centralizaci rejstříku trestů mělo být to, že organizace na krajském principu již nebyla efektivní, a bylo cílem takto usnadnit přístup k informacím, čímž se v konečném důsledku měla zvýšit bezpečnost státu. Proto bylo v roce 1951 rozhodnuto o soustředění rejstříku v Praze s oddělením v Bratislavě, přičemž nově ho měla vést generální prokuratura.

Centralizace však proběhla spíše navenek, uvnitř rejstříku trestů se nadále pracovalo na krajském principu a centralizaci navíc provázely i technické komplikace, jelikož nebyly dodány stroje na výrobu děrných štítků, na nichž se nově měly záznamy vést.⁴⁸ Po praktické stránce se toho tolik nezměnilo, na trestní listy se dále zaznamenávaly uložené tresty a případná zahlazení odsouzení, dále se oprávněným osobám vydávaly výpisy.

O výpis z rejstříku trestů měli vždy možnost požádat soud a osoba, jíž se výpis týkal. Během let se pak měnilo, které další orgány měly tuto možnost, obvykle šlo o orgány státní správy, orgány národního výboru apod.

Od roku 1957 se nově objevuje také termín *opis*. Opis rejstříku trestů zahrnoval (a zahrnuje) veškerá odsouzení, včetně těch zahlazených, přístup k němu měli ovšem pouze soudy, prokurátor, vyšetřovací orgán, ministerstvo spravedlnosti a výkonný orgán rady národního výboru, a to jen pro účely trestního řízení.⁴⁹ Odsouzený měl možnost do opisu pouze nahlédnout. Podobně jako u výpisu se měnily také orgány, které mohly žádat o opis. Byl to také například vyhledávací orgán nebo orgán konající objasňování.

V roce 1961 se pak vedení rejstříku ujala znovu generální prokuratura a po vzniku ČSFR jej společně vedly generální prokuratura ČSR, pro občany narozené na jejím území a cizince, a generální prokuratura SSR, pro občany narozené na území Slovenska.

---

⁴⁸ BLÁHOVÁ, Ivana. Reorganizace rejstříku trestů v roce 1952 aneb „bitva o skříň“. *Paginae Historiae*. 2016, č. 2.

⁴⁹ § 6 nařízení č. 51/1957 Sb., o rejstříku trestů.

1.2.4 Vývoj po roce 1989

V době po Sametové revoluci, byl přijat nový zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů, a s jeho přijetím se z rejstříku trestů stala organizační složka státu se sídlem v Praze. V původním znění byli oprávněnými k získání výpisu z rejstříku trestů osoba, již se výpis týkal, soud mimo trestní řízení, orgány veřejné správy v řízení o přestupku, případně ti, co byli zmocnění zvláštním zákonem. Opis se pak vydával pouze v trestním řízení a pouze orgánům činným v trestním řízení a ministerstvu spravedlnosti.

S vývojem moderní techniky byly postupně veškeré údaje v rejstříku trestů převedeny do elektronické podoby a veškerá komunikace s rejstříkem trestů se tak postupně stává elektronickou, čímž došlo ke zefektivnění celého procesu získávání výpisů.

V zákonné úpravě tohoto institutu k podstatným změnám nedošlo, pouze se postupně usnadnilo získávání výpisů, které je dnes možné získat i jen za pomoci datové schránky, tedy v podstatě kdykoliv a odkudkoliv.⁵⁰ Pokud jde o úpravu toho, kdo smí žádat o výpis, byl výčet rozšířen o státního zástupce, v úpravě opisu v tomto ohledu ke změnám nedošlo.

Zásadní změna však rejstřík trestů čeká v blízké budoucnosti. Na začátku roku 2025 nabyde účinnosti novela zákona o rejstříku trestů.⁵¹ Rejstřík trestů již nadále nebude organizační složkou státu, nýbrž informačním systémem veřejné správy a jeho název se změní na *Rejstřík trestů a evidence přestupků*, na procesu získávání výpisů či opisů se však nic nezmění. Nově bude také ministerstvo spravedlnosti moci poskytovat údaje (v anonymizované či pseudonymizované podobě) poskytovat dalším osobám pro účely výzkumu.

Dle důvodové zprávy však není nutné se obávat, že by tato úprava byla v rozporu se zásadami ochrany osobních údajů, souvisejícími předpisy EU apod. Zákonodárce považuje anonymizaci či pseudonymizaci údajů za dostatečné opatření k ochraně

---

⁵⁰ Výpis z rejstříku trestů lze nově získat kdykoliv, kdekoliv a zdarma - Ministerstvo vnitra České republiky. In: [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vypis-z-rejstriku-trestu-lze-nove-ziskat-kdykoliv-kdekoliv-a-zdarma.aspx>

⁵¹ Zákon č. 427/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.

osobních údajů, a především se nejedná o zpřístupnění údajů veřejnosti, pouze určitému okruhu osob pro specifické účely.⁵²

1.2.5 Současnost – internet jako neformální rejstřík trestů

V dnešní době, kdy je téměř každá myslitelná informace jen jedno kliknutí daleko si lze však jen stěží představit, že nějaká informace může dokonale zmizet. A nabízí se tak otázka, zda odstraňování záznamů o zahlazených odsouzeních z výpisů z rejstříku trestu má stále význam, když i bez přístupu k záznamům v rejstříku si informace o trestní minulosti i cizích osob lze dohledat pomocí internetu.

Touto problematikou se v minulosti zabýval i Soudní dvůr Evropské Unie (dále jen „SDEU“).⁵³ Ten se zabýval pojmem „*right to be delisted*“ neboli právem nebýt uváděn ve výsledcích vyhledávání. SDEU tehdy dospěl k názoru, že žádost žadatele, aby provozovatel vyhledávače (v tomto případě Google) odstranil a nadále nezobrazoval výsledky vyhledávání, které by vedly k informacím o jeho trestní minulosti, neboť již došlo k zahlazení odsouzení. Zároveň také rozhodl, že už ale není povinností odstranit i konkrétní články, které informace o trestní minulosti obsahují.

Tím se zároveň SDEU také vypořádal se střetem práv na ochranu soukromí a osobních údajů na straně jedné a práva na informace a svobody projevu na straně druhé.⁵⁴ Možnost vyhledat jednoduše informace přes internetový vyhledávač pomocí osobních údajů dané osoby (na základě jména, bydliště atp.), by byla příliš velkým zásahem do její soukromé sféry, zároveň ale odstranění veškerých článků obsahujících dané informace by bylo nepřiměřeným zásahem do práva na informace a svobodu projevu.

Dle názoru SDEU by zahlazení odsouzení nemělo směřovat k úplnému odstranění informací, ale k omezení přístupu k nim.⁵⁵ Svým názorem zde přispěl také Evropský soud pro lidská práva (dále jen ESLP), který se problematikou zahlazení odsouzení a jeho střetem s právem na informace zabýval již několikrát. Vyslovil například názor, že odsouzení se po určitém čase stává součástí soukromé sféry odsouzeného a je tedy třeba zajistit, aby přístup k informacím o takovém odsouzení byl omezený a platila jasná pravidla pro jejich zpřístupňování, aby byla zajištěna přiměřenost.⁵⁶

---

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 427/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁵³ Rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie ze dne 13.5.2014, č.j. C-131/12 (Google Spain).

⁵⁴ FAISAL, Kamrul. *Balancing between Right to Be Forgotten and Right to Freedom of Expression in Spent Criminal Convictions*.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13.11.2012, ve věci MM proti Spojenému království, č. stížnosti 24029/07.

Toto rozhodnutí bylo později aplikováno dále a rozšířeno na pracovněprávní vztahy, kdy v otázce poskytování výpisu z rejstříku trestů zaměstnavateli bylo dovozeno, že při vydávání výpisu by se měla zohlednit řada faktorů (druh trestného činu, okolnosti, věk pachatele při spáchání, uložený trest, případná další trestná činnost, doba, která od spáchání uplynula, relevance informací pro osobu, která výpis požaduje apod.)⁵⁷, přičemž hlavním měřítkem by vždy měla být proporcionalita.

V současnosti řeší tuto problematiku Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů), které ve svém čl. 17 výslovně zakotvuje *právo být zapomenut*, tedy právo na vymazání osobních údajů bez zbytečného odkladu, pokud je dán některý z uvedených důvodů. Toto nařízení tak přispívá k ochraně soukromí odsouzených a přidává se např. k čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), v němž je právo na respektování soukromého života přímo zakotveno.⁵⁸

ESLP o této otázce rozhodoval a oproti dřívějšímu přístupu, kdy byla v minulosti aplikace čl. 8 Úmluvy odmítnuta, ESLP v případě *S v United Kingdom*⁵⁹ rozhodl, že o rozpor s uvedeným článkem jde, a ačkoliv hlavní otázkou v tomto řízení nebylo specificky zohledňování zahlazených odsouzení, bylo dále analogicky opakovaně užito v otázkách uchovávání informací v rámci trestní justice, včetně informací o trestní minulosti osob.⁶⁰ Příkladem může být rozhodnutí *R (on the application of L) v Commissioner of Police of the Metropolis*, kde bylo argumentováno, že zahlazením se odsouzení stává součástí soukromí dané osoby, což následně uznal i soud.⁶¹ Uchovávána mohou být pouze data, která jsou adekvátní, relevantní, a to v rozsahu, který není excesivní ve vztahu k odsouzenému.⁶² Je tedy nutné zkoumat každou situaci zvlášť a

---

⁵⁷ English Court of Appeal *T& Anor v Secretary of State for the Home Department* 2014 UKSC 35 para. 41.

⁵⁸ Čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášené sdělením č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších protokolů.

⁵⁹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 1. 2007, ve věci *S. a Marper* proti Spojenému království, č. stížností 30562/04 a 30566/04.

⁶⁰ JACKSON, Adam. *Criminal records, enhanced criminal records certificates and disclosure of spent convictions*, s. 465.

⁶¹ *R (on the application of L) v Commissioner of Police of the Metropolis (Secretary of State for the Home Department intervening)* (2009) UKSC 3, (2010) 1 AC 410.

⁶² MCINTYRE, T.J. a Ian O'DONNELL. *Criminals, Data Protection, and the Right to a Second Chance*.

vždy zvažovat, zda je větší zájem na ochraně soukromí odsouzeného nebo zájem na informovanosti druhé strany.

Argumentů pro omezení přístupu k informacím je v tomto případě celá řada. Výpis z rejstříku trestů hraje často důležitou roli v procesu získávání zaměstnání a záznam o trestní minulosti může potenciálního zaměstnavatele snadno odradit. Komisař pro ochranu dat uvedl, že zaměstnavatel smí požadovat informace o trestní minulosti, ale jen taková, která jsou relevantní pro výkon daného povolání.⁶³ Tím mimo jiné potvrdil, že i pro tyto situace jsou skutečně relevantní předpisy o ochraně dat, a že jednání v rozporu s nimi může vést až k právu na kompenzaci za případnou újmu způsobenou diskriminací.⁶⁴

Ve světle výše uvedeného se však ale nabízí otázka, zda zde všem předpisům Evropské Unie a judikatuře navzdory díky internetu nevzniká jakýsi neformální rejstřík trestů. Internet obsahuje nepřeborné množství informací a mezi nimi právě i informace o odsouzeních. Vzhledem k množství informací se zdá být prakticky nemožné zajistit absolutní kontrolu obsahu, a tedy docílit toho, že veškeré informace o odsouzení budou po jeho zahlazení odstraněny. Odsouzení tak za sebou zanechává digitální stopu, která je podobně permanentní, jako byly dříve značky na tělech odsouzených, ne-li dokonce trvalejší, jelikož nutně nemizí ani po smrti odsouzeného. Po více než století vývoje, kdy (alespoň na území ČR) postupně docházelo spíše k omezování okruhu osob, které mají přístup k informacím z rejstříku trestů se tak možná postupně vracíme do dob, kdy jsou odsouzení vystavována na odiv všem.

1.2.6 Shrnutí

Vývoj rejstříku trestů je spojen s vývojem úpravy institutu zahlazení odsouzení, a to nejen podobným časovým rámcem. Dalo by se říct, že rejstřík trestů dodává zahlazení odsouzení na významu, jelikož právě zde se zahlazení odsouzení projevuje nejvýrazněji. Historicky bylo vždy možné získat určitou formu výpisu z rejstříku trestů, od roku 1957 se pak objevuje také opis z rejstříku trestů. Osoby a orgány oprávněné výpis či opis získat se sice v průběhu let měnily, nelze však tvrdit, že šlo o změny naprosto zásadní, spíše jen reflektující danou dobu.

---

⁶³ Tamtéž., s. 48.

⁶⁴ K problematice zaměstnávání osob s trestní minulostí viz. [2.3.2.](#)

Hlavním rozdílem oproti rejstříku trestů z roku 1852 tak je dostupnost informací ve smyslu možností, jak výpis z rejstříku trestů získat. Díky pokroku v technice je to dnes snazší než kdy dřív, a výpis si lze pořídit v podstatě kdykoliv a odkudkoliv.

V souvislosti se záznamy v rejstříku trestů, jejich dostupností a dostupností údajů o odsouzeních obecně je nutné řešit také otázku základních práv a svobod a vyvažovat, kdy právo na informace skutečně převažuje nad právem na ochranu soukromí odsouzeného. Velkou roli a zároveň zdroj otázek k další diskuzi zde hraje internet. Dnes je internet součástí každodenního života většiny lidí a množství informací, které na něm lze nalézt, je nepřehledné. V souvislosti se zahlazením odsouzení a rejstříkem trestů je problematické zejména to, že mezi těmito informacemi jsou k nalezení právě i informace o odsouzeních.

Vzhledem k množství informací, je nepředstavitelné, že by bylo možné regulovat obsah každého jednoho článku, a tak jsou na internetu dostupné i informace o odsouzeních, která jsou již zahlazená. Ač je v právních předpisech Evropské Unie zakotveno právo být zapomenut, vyvstává zde otázka, zda je vůbec možné docílit jeho úplného naplnění. Internet tedy v určitém smyslu funguje jako neformální, a tedy i neregulovaný rejstřík trestů. Což může být problematické zejména ve vztahu k negativním důsledkům odsouzení, které nejsou předvídané zákonem, jako je například diskriminace a další neviditelné tresty.

1.3 Tresty v proměnách času

Nelze mluvit o zahlazení odsouzení a rejstříku trestů, aniž by byly zmíněny i samotné tresty. Ve chvíli, kdy jsou nastavena pravidla pro zahlazení odsouzení, která povolují zahlazení jen pro odsouzení k určitému druhu, či výměře trestu, je důležité také vědět, jaké tresty vůbec mohly být ukládány.

V zákoně z roku 1852 byly zakotveny pouze trest smrti, trest žaláře a pro cizince případně vypovězení ze země (to však nebylo samostatným druhem trestu, pouze zostřením trestu žaláře).⁶⁵ Možnost zahlazení odsouzení byla poměrně omezená (viz. výše).

V trestním zákoně z roku 1950 se výčet druhů trestů výrazně rozrostl, zejména o 11 vedlejších trestů, zároveň se také ale rozšířila možnost zahlazení odsouzení, z něhož byly nadále vyloučeny pouze trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí.⁶⁶ V roce 1961

---

⁶⁵ Zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích.

⁶⁶ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

se s novým trestním zákonem změnil i výčet druhů trestů, a zmizelo jejich dělení na hlavní a vedlejší. Jako trest již nebylo možné uložit například ztrátu čestných práv občanských, ztrátu státního občanství, vyloučení z vojska, zákaz pobytu (tento trest byl však obnoven v roce 1969), ani uveřejnění rozsudku. V roce 1990 byl pak zrušen trest smrti a trest nápravného opatření.

Od roku 1995 se začaly objevovat alternativní tresty a spolu s nimi se také rozšířil vznik fikce neodsouzení ze zákona. Další výčet trestů pak přinesl trestní zákoník z roku 2009, když byly přidány nové alternativní tresty, jako je trest domácího vězení, či zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Posledním přidaným trestem byl v roce 2022 zákaz držení a chovu zvířat.

1.4 Jak se měnila a mění přísnost úpravy

Vývoj zahlazení odsouzení samotného naznačuje, že časem dochází spíše k uvolňování podmínek. Z počátečních omezení pro to, jaká odsouzení mohou být zahlazená, dnes žádná nezbyla. Zahladit lze jakékoliv odsouzení, zákonodárce navíc u čtyř druhů trestu (obecně prospěšných prací, peněžitého trestu, zákazu činnosti a zákazu držení a chovu zvířat) a také u podmíněného odsouzení zakotvil zákonnou fikci, že se po výkonu trestu na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. V následující tabulce (Tabulka č. 1) je naznačeno, jak se úprava zahlazení odsouzení (v tabulce jako ZO) vyvíjela ve vztahu k trestu odnětí svobody (v tabulce jako TOS).

V počátcích tohoto institutu byla pro zahlazení odsouzení k trestu odnětí svobody v délce do tří měsíců potřebná stejná doba jako je dnes potřebná pro zahlazení odsouzení k zahlazení odsouzení k trestu odnětí svobody delšímu pěti let. Trest odnětí svobody byl jako příklad zvolen proto, že jako jediný se vyskytuje v trestních předpisech po celou dobu vývoje institutu zahlazení odsouzení (byť do roku 1950 označen jako trest žaláře), a tedy na něm lze nejlépe demonstrovat, jak se podmínky pro zahlazení odsouzení mění.

Tabulka č. 1: Vývoj podmínek zahlazení odsouzení k trestu odnětí svobody

Předpis	Období	Délka TOS	Doba pro ZO	Omezení
Zákon č. 117/1852 Ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích	1852 -	6 měsíců -	Odčinění vykonáním trestu*	/
Zákon č. 131/1867 Ř.z.	1918	20 let		

Zákon č. 108/1918 Ř.z., o odčinění odsouzení	1918 - 1928		5, 10, 15 let (není vázáno na délku TOS)	Prvopachatel Pouze pro tresty do 1 roku
Zákon č. 111/1928 Sb., o zahlazení odsouzení	1928 - 1950	Nad 3 měsíce**	15 let***	Pouze pro tresty do 1 roku (výjimečně do 5 let)
		Do 3 měsíců**	10 let***	
		Ostatní	5 let***	
Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon	1950 - 1956	Nad 1 rok	10 let***	
		3 měsíce – 1 rok	5 let***	
		Do 3 měsíců	3 roky***	
	1957 - 1961	Nad 5 let	10 let***	
		1 rok – 5 let	5 let***	
		Do 1 roku	3 roky***	
Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon	1961 - 2009	Nad 5 let	10 let	
		1 rok – 5 let	5 let	
		Do 1 roku	3 roky	
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	2009 - současnost	Výjimečný trest	15 let	Nelze zahladit, dokud nebylo vykonáno ochranné opatření
		Nad 5 let	10 let	
		1 rok – 5 let	5 let	
		Do 1 roku	3 roky	

*nejednalo se ještě o zahlazení odsouzení v dnešní podobě

**mimo délky trestu byla doba pro zahlazení odsouzení vázána také na druh trestného činu

***pro pachatele do 20 let věku se doba zkracovala na polovinu, nejkratší doba pro zahlazení odsouzení však byla 3 roky

Rejstřík trestů prošel také poměrně dlouhým vývojem. V průběhu času se měnilo zejména, jaké osoby či jiné subjekty mají přístup k výpisu a později opisu z rejstříku trestů. V tomto směru dlužno podotknout, že se okruh těchto osob a jiných subjektů spíše zužoval a dle aktuální úpravy je vůbec nejomezenější, ač v tomto ohledu přinese jisté změny nová právní úprava účinná od roku 2025. Pokud tedy přístup k informacím v rejstříku trestů má čím dál méně osob, dá se předpokládat, že to vede k vyšší ochraně soukromí odsouzených. Zároveň ale nelze pominout hrozby, které s sebou přináší rozvoj internetu a internetového vyhledávání. V extrémním případě by se totiž mohlo stát, že se

naopak okruh osob s přístupem k informacím o předchozích odsouzeních nekontrolovatelně rozroste a vznikne tak situace přesně opačná.

Následující tabulka (Tabulka č. 2) má ilustrovat, jak se měnil okruh osob a subjektů, které měly či mají přístup k informacím z rejstříku trestů, a to buď v podobě výpisu nebo od roku 1957 také v podobě opisu.

Tabulka č. 2: Vývoj vydávání výpisů a opisů z rejstříku trestů a přístupu k nim

Předpis	Období	Výpis	Přístup k výpisu	Opis	Přístup k opisu
Nariadení vydané od ministerium práv dne 26. září 1852	1852 - 1922	Ano	politické úřady, úřady bezpečnosti, soud, státní zastupitelství	Ne	
Nariadení vlády republiky Československé č. 198/1922 Sb.	1922 - 1950	Ano	soud, státní úřady, odsouzený nebo jeho zákonný zástupce	Ne	
Nariadení ministra spravedlnosti č. 117/1950 Sb., o rejstříku trestů	1950 - 1951	Ano	soud, veřejný orgán, osoba, již se týká	Ne	
Nariadení ministrů spravedlnosti, národní obrany a vnitra č. 100/1951 Sb., o rejstříku trestů	1951 - 1953	Ano	soud, orgán státní správy, osoba, již se týká	Ne	
Nariadení ministrů spravedlnosti, národní obrany a vnitra č. 103/1953 Sb., o rejstříku trestů	1953 - 1957	Ano	prokurátor, soud, orgán národního výboru, veřejný orgán, osoba, již se týká	Ne	
Nariadení ministrů spravedlnosti, vnitra a národní obrany č. 51/1957 Sb., o rejstříku trestů	1957 - 1961	Ano	státní orgán, jiná organizace socialistického sektoru, osoba již se týká	Ano	soud, prokurátor, vyšetřovací orgán, ministerstvo spravedlnosti, Výkonný orgán rady NV *
Vyhláška ministra spravedlnosti a generálního prokurátora č. 151/1961 Sb., o rejstříku trestů	1961 - 1970	Ano	národní výbor, místní lidový soud, jiný státní orgán, státní/jiná socialistická organizace, osoba již se týká	Ano	soud, prokurátor, vyšetřovací orgán, ministerstvo spravedlnosti *

Nařízení vlády ČSSR č. 54/1970 Sb., o rejstříku trestů	1970 - 1994	Ano	národní výbor, jiný státní orgán, státní/jiná socialistická organizace, osoba již se týká	Ano	soud, prokurátor, vyšetřovatel, vyhledávací orgán, orgán konající objasňování, ministerstvo spravedlnosti *
Zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů	1994 - 2024	Ano	osoba již se týká, soud mimo trestní řízení, orgán veřejné správy v řízení o přestupku, stanoví-li zvláštní předpis	Ano	OČTŘ ministerstvo spravedlnosti stanoví-li zvláštní předpis *
	nyní	Ano	osoba, již se týká, soud mimo trestní řízení, státní zastupitelství mimo trestní řízení, správní orgán v řízení o přestupku, stanoví-li zvláštní předpis	ano	OČTŘ ministerstv o spravedlnosti stanoví-li zvláštní předpis *
	Od 2025* *	ano	osoba, již se týká, soud mimo trestní řízení státní zastupitelství mimo trestní řízení, správní orgán v řízení o přestupku či jiného správního řízení, stanoví-li zvláštní předpis	Ano	OČTŘ*, Kancelář prezidenta republiky, cizozemský justiční orgán***, mezinárodní soud***, stanoví-li zvláštní předpis

*opis se poskytoval pouze pro účely trestního řízení

** Zákon č. 427/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony

***za podmínek stanovených zákonem

Druhy trestů, které je možné v trestním řízení uložit pak prošly vůbec největším vývojem. Na rozdíl od původních dvou druhů trestů, když z dnešního pohledu šlo o tresty nejtvrděší, obsahuje aktuálně platný trestní zákoník poměrně široké spektrum druhů trestů s velkým zastoupením trestů alternativních. Je tak patrná tendence neodpovídat na

veškeré trestné činy pouze vězením, ale naopak reflektovat různou povahu a závažnost trestných činů a osobnost pachatelů a ukládat různě tvrdé sankce.

Z teorie se tedy zdá, že časem skutečně dochází ke zmírňování přísnosti právní úpravy. Cílem již není pachatele separovat a zásadně ztížit jeho další působení ve společnosti. Naopak, se hledí na možnosti reintegrace a zvažuje se, zda je v každém konkrétním případě skutečně nutné odnětí svobody a s tím úplné odstrižení odsouzeného od normálního života. Hlavním problémem současnosti se zdá být to, nakolik jsou dostupné informace o trestní minulosti osob díky neformálním zdrojům, které obsahují stopy odsouzení zdá se navěky.

2 Trestněprávní a netrestněprávní důsledky zahlazení odsouzení

Ve chvíli, kdy osoba vykoná trest, a vrací se zpět do společnosti, nese si s sebou stigma odsouzeného. To pro odsouzeného může znamenat velké překážky na cestě k normálnímu životu. Nelze samozřejmě generalizovat, v různých státech se k lidem s trestní minulostí přistupuje různě a odsouzení s sebou nese různé důsledky.

Zatímco severské země jsou slavné pro své resocializační programy a snahy odsouzeným jejich návrat co nejvíce usnadnit, v jiných zemích si odsouzení téměř nejsou schopni najít práci nebo bydlení, a to právě kvůli záznamu v rejstříku trestů. Zahlazení odsouzení má sloužit k tomu, aby odsouzený těmto překážkám nemusel čelit a mohl opět žít jako bezúhonný člověk.

Na první pohled se tedy zdá, že jde o institut, který je pro odsouzené jakýmsi světlým bodem, ke kterému mohou po výkonu trestu upnout své naděje, a zároveň se jím motivovat k vedení řádného života. Lze se však setkat i s názory, že zahlazení odsouzení je ve skutečnosti neefektivní prostředek resocializace, jelikož nastává až s časovým odstupem poté, co byl vykonán trest a do té doby se odsouzený musí s vedlejšími následky odsouzení vyrovnávat.⁶⁷

Zejména dříve navíc bylo zahlazení odsouzení, tedy to, že je záznam o něm odstraněn z rejstříku trestů a odsouzený již zahlazené odsouzení nemusí uvádět, vnímáno

---

⁶⁷ FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. *Expunging Criminal Records.*; podobně KOGON, Bernard a Donald L LOUGHERY. *Sealing and Expungement of Criminal Records - The Big Lie.*; také MURRAY, Brian M. A New Era for Expungement Law Reform? Recent Developments at the State and Federal Levels. *Harvard Law & Policy Review*. 2016, roč. 10, č. 2.

jako uzákoňování nepravdy, nebo přímo lži.⁶⁸ Nelze opomenout ani námitky, že zahlazení odsouzení s důsledky, které s sebou nese, může být v rozporu se svobodou projevu a právem na informace.⁶⁹ V této kapitole se tedy budu věnovat důsledkům, jaké s sebou přináší zahlazení odsouzení a tomu, jak se význam tohoto institutu mění spolu s dobou a možnostmi, které přináší.

2.1 Trestněprávní důsledky

Jak jsem již zmínila v úvodu této části, hlavním důsledkem zahlazení odsouzení je to, že nastává právní fikce neodsouzení, tedy na odsouzeného se hledí, jako by nikdy odsouzen nebyl. Bylo by ale chybou dávat automaticky do rovnice zahlazení odsouzení a bezúhonnost, jak tomu často bývá. Samozřejmě v řadě případů a zejména ve vnímání veřejnosti se tyto pojmy překrývají.

Z pohledu platné právní úpravy však člověk může být v určitých případech bezúhonným i předtím, než dojde k zahlazení odsouzení, nebo naopak bezúhonnosti nenabývá ani po zahlazení odsouzení.⁷⁰ Tyto anomálie jsou způsobeny tím, že pro posouzení bezúhonnosti některé právní předpisy stanovují svá vlastní kritéria a podle nich je pak bezúhonnost posuzována. Fikce neodsouzení tedy automaticky neznamena, že se dříve odsouzený stává znovu bezúhonným. Důsledky významné pro život odsouzeného ale má i tak.

V první řadě se záznam o odsouzení již dále nezobrazuje na výpisu z rejstříku trestů. Osoba dříve odsouzená poté, co k zahlazení odsouzení dojde, není povinna sdělovat informaci o tomto odsouzení a nikdo to po ní nemůže vyžadovat, a to ani například zaměstnavatel.⁷¹ Na opisu z rejstříku trestů se však uvádí i nadále. Státní orgány, které si mohou opis z rejstříku trestů vyžádat tak i nadále mají přehled o všech odsouzeních dané osoby, včetně těch zahlazených.

Zahlazením odsouzení také dochází k vyloučení možnosti recidivy, a tím také vyloučení mimořádného zvýšení trestu při dalším odsouzení podle § 59 trestního zákoníku. Také to však znamená, že je-li recidiva znakem zvláštní skutkové podstaty,

---

⁶⁸ FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. *Expunging Criminal Records.*; podobně KOGON, Bernard a Donald L LOUGHERY. *SEALING AND EXPUNGEMENT OF CRIMINAL RECORDS-THE BIG LIE.*

⁶⁹ FAISAL, Kamrul. *Balancing between Right to Be Forgotten and Right to Freedom of Expression in Spent Criminal Convictions.*

⁷⁰ srov. např. § 6 odst. 2 písm. b) zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) a § 22 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních).

⁷¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2005/2014: „Pracovní smlouva není neplatná pro omyl zaměstnavatele, nesdělil-li mu zaměstnanec, na něhož se podle zákona hledí, jako by nebyl odsouzen, při jejím uzavírání pravdivou informaci o svém odsouzení za trestný čin.“

nemůže být tento znak poté, co došlo k zahlazení odsouzení naplněn. Aby mohlo dojít k (pravé) recidivě, je potřeba, aby byl pachatel pravomocně odsouzen. Ve chvíli, kdy dojde k zahlazení odsouzení, odsouzení zaniká a s tím tedy i možnost dopustit se recidivy. Naproti tomu samotné spáchání trestného činu však není závislé na odsouzení za něj, a tak ani zánik odsouzení neznamena zánik spáchání činu. Proto je možné, aby došlo k „opětovnému spáchání“, a tím i k naplnění tohoto znaku některých kvalifikovaných skutkových podstat.

Smyslem této kapitoly tedy bude ukázat, jak jsou tresty ukládány a jaké faktory ukládání trestů ovlivňují. Z těchto faktorů bude pozornost soustředěna zejména na trestní minulost. Zároveň se bude tato kapitola snažit demonstrovat jak a jestli se přístup k trestní minulosti při rozhodování soudů mění poté, co dojde k zahlazení odsouzení.

2.2 Ukládání trestů

Trestní sankce a jejich ukládání napomáhají realizovat některé z funkcí trestního práva, zejména pak funkci represivní a ochrannou. Při ukládání trestních sankcí mají soudy postupovat v souladu se zákonem tak, aby byly dodrženy zásady a principy ukládání a naplnění účel sankce.

Trestní zákony si pro toto téma sice obvykle vystačí jen s několika ustanoveními, která shrnují základní zásady ukládání trestů, druhy trestů a mechanismus jejich ukládání a výkonu, neřeší však řadu dalších, neméně podstatných aspektů. V zákoně navíc není přímo definováno, co je účelem trestních sankcí, ač v minulosti toto uvedeno bylo. Teorie poskytuje výčet možných účelů, nikde ale není závazně stanovena jejich hierarchie a je tak ponecháno na výběr soudům, jaký účel bude primárně jimi uloženými sankcemi naplněn.

Velkým tématem souvisejícím s ukládáním trestů jsou také faktory, které ovlivňují, jaké sankce jsou ukládány, tedy to, k čemu soudy přihlíží při volbě druhu a výměry trestu. V zákoně jsou uvedené různé okolnosti, kterými se soudy mají zabývat, zákon však neobsahuje detailní návod, jak s jednotlivými skutečnostmi naložit. V rámci této části se zaměřím zejména na jeden z faktorů ovlivňující ukládání trestů, a to konkrétně trestní minulost a to, jak se její role mění, jde-li o již zahlazené minulé odsouzení.

2.2.1 Zákonná úprava

Nejprve ale považují za nutné se alespoň ve stručnosti zastavit u obecného výkladu k ukládání trestů. Ukládání trestů a trestní sankce obecně jsou v současnosti upraveny v trestním zákoníku, konkrétně v jeho obecné části, v hlavě páté. Podle trestního zákoníku se trestními sankcemi rozumí tresty a ochranná opatření.⁷² Jde o prostředky státního donucení, které jsou definovány jako důsledek protiprávního činu, který pachateli ukládá soud, a to pouze na základě zákona a v jeho mezích, přičemž pro pachatele se jedná o následek nepříznivý.

Obecně jsou vyloučeny sankce *kruté a nepřiměřené*.⁷³ Vyzdvížena je také důležitost subsidiarity, když má být vždy zvolena ta nejmírnější možná sankce, která bude odpovídat spáchanému činu.⁷⁴ Zákonodárce pak stanovil celou řadu okolností, které je třeba zvážit, už jím ale nebyl poskytnut návod, jak přesně s těmito okolnostmi zacházet.⁷⁵ Na jednu stranu je taková úprava v pořádku, neboť soudům má být při rozhodování poskytnuta diskrece a jakékoliv zásahy do této pravomoci je nutné vždy podrobit zkoumání, zda nejde o zásah nepřiměřený.

Zároveň se ale ukazuje, že naprostá volnost soudců vede k nekonzistenci v rozhodování, ke snížení transparentnosti a tím možná i ke snížení důvěry veřejnosti v systém trestního práva.⁷⁶ Je však otázkou, nakolik jsou informace o nekonzistentním rozhodování soudů způsobilé narušit důvěru veřejnosti v systém justice. Ukazuje se, že dostupnost těchto informací nevede k nedůvěře, ale spíše k zájmu se touto problematikou zabývat a podílet se na jejím řešení.⁷⁷

Soudy mimo jiné mají přihlídnout k povaze a závažnosti činu, osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele. Také k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy, k důsledkům, jaké bude mít trest pro budoucí život pachatele a k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem. Mezi přitěžující okolnosti zákonodárce pak řadí také skutečnost, že pachatel byl již dříve pro trestný čin odsouzen.⁷⁸

---

⁷² § 36 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷³ § 37 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷⁴ § 38 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷⁵ § 39 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷⁶ PINA-SÁNCHEZ, Jose a Robin LINACRE. Refining the measurement of consistency in sentencing: A methodological review. *International Journal of Law, Crime and Justice*. 2016, roč. 44, s. 69. DOI: 10.1016/j.ijlcrj.2015.06.001

⁷⁷ ŠOLTÉS, Michal. Consequences of inconvenient information: Evidence from sentencing disparities. *Economica*. 2023, roč. 90, č. 360, s. 1324. DOI: 10.1111/ecca.12483.

⁷⁸ § 42 písm. q) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

V zákoně jsou tedy poskytnuta určitá vodítka, podle kterých má být výše trestu zvolena. Při bližším zkoumání je však patrné, že zákon obsahuje v podstatě jen výčet zásad a okolností, které při ukládání trestů hrají určitou roli, nespécifikuje již však, jak velký má být jejich podíl na celkovém výsledku. Ukládání trestů je přitom zcela zásadní součástí trestního řízení, a následně uložené tresty ovlivňují nejen životy odsouzených a jejich rodin, ale také společnosti jako celku.

Absence určité metodiky pak vede k tomu, že soudy při posuzování jednotlivých faktorů nepostupují jednotně. V zahraničí je přitom možné se setkat se zakotvením zásady, že soudy by o obdobných případech měly rozhodovat obdobně, to ale v českém zákoníku chybí. Současný trestní zákoník už navíc ani výslovně nestanoví účel trestu.

2.2.2 Účel trestu

„Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život (pracujícího člověka), a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“⁷⁹ Takto byl alespoň definován v trestním zákoně z roku 1961. Po pádu komunismu bylo samozřejmě vypuštěno sousloví „*pracujícího člověka*“, účel trestu byl však v zákoně vyjádřen dále. To mělo vliv i na samotné ukládání trestů, jelikož soud musel nutně při ukládání zohledňovat to, zda zvoleným trestem lze dosáhnout účelu uvedeného v zákoně, a zároveň nesměl sledovat jiný účel než ten zákonný.⁸⁰

Judikatura i komentářová literatura se shodují, že to nejdůležitější, co si lze z uvedené definice účelu trestu odnést, je to, že hlavním cílem je ochrana společnosti a dále prevence – individuální i generální. Individuální prevence je brána jako nástroj prevence generální a tento vztah pak zaručuje, že nedojde k upřednostnění funkce represivní a k příliš přísnému trestání, jehož jediným smyslem by byla odplata.⁸¹ Tím by ostatně byla narušena i proporcionalita, kterou lze považovat za jeden ze základních kamenů správně uloženého trestu.

V dnešním trestním zákoníku účel trestu definován není. Zákonodárce zvolil namísto toho nepřímý výčet zásad, které samy sice v trestním zákoníku také definovány nejsou, ale promítají se do jeho jednotlivých ustanovení a nepřímo je tak vyjádřen právě i účel trestu. Účel trestu je pak také promítnut do ustanovení obsahujících kritéria pro

---

⁷⁹ § 23 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁸⁰ PÚRY, František. § 23 [Účel trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav. Trestní zákon. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 182, marg. č. 8.

⁸¹Nález Ústavního soudu ze dne 23. 4. 1998, sp. zn. IV. ÚS 463/97.

ukládání trestů, z nichž má být možné ho dovést. Takové pojetí má zajistit, že uložený trest bude přiměřený, účinný a zároveň i dostatečně odstrašující.⁸²

Trestní sankce tradičně slouží k naplnění několika účelů. Těmi jsou generální prevence, tedy odrazení ostatních jedinců od páchaní trestné činnosti, individuální prevence, tedy odrazení konkrétního pachatele od páchaní další trestné činnosti, ochrana společnosti před pachatelem (někdy považována za vrcholný a nejdůležitější účel trestních sankcí⁸³) a výchova odsouzeného k řádnému životu.

Další výčet účelů trestních sankcí pak nabízí například Jeremy Travis, který sem mimo generální a individuální prevence zařazuje také faktické znemožnění páchaní trestné činnosti a odplatu.⁸⁴ Ačkoliv dnes již role trestní represe nemá být primární rolí trestu, bez represivních prvků by se nejednalo o trest, což je důležité mít na paměti zejména v debatách o tom, zda ukládáme příliš mírné, či příliš tvrdé tresty. Tresty zcela zbaveny represivních prvků by totiž skutečně byly příliš mírné a ukládání příliš mírných trestů také není žádoucí stav.⁸⁵

V teorii bylo dovozeno několik účelů trestních sankcí, mezi nimiž ale není přímo stanovena žádná jasná hierarchie, žádný „hlavní účel“. Při ukládání trestů jsou tak soudy v situaci, kdy se snaží dosáhnout několika účelů naráz, což je velmi náročná úloha.⁸⁶ Z jazyku zákona, důvodové zprávy a teorie lze dovést, že tím účelem, který stojí na pomyslné nejvyšší příčce, je přiměřenost trestu ve vztahu k závažnosti spáchaného trestného činu. Tento přístup je patrný i v zahraničí, kde je při ukládání trestu kladen důraz právě na přiměřenost, a naopak hledisko generální prevence je odsunuto mírně do pozadí. Takový postup byl zdokumentován ve Skandinávii ve druhé polovině minulého století, kde došlo k velkým změnám v systému trestání, jehož důsledkem bylo výrazné snížení počtu osob ve věznicích.⁸⁷

Vymezení účelu trestu je přitom zásadní pro ukládání trestů. Lze předpokládat, že jiný trest bude uložen ve chvíli, kdy účelem trestu je výchova pachatele a jeho následná

---

⁸²Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, § 37.

⁸³ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, JANA. Pojem a účel trestu, systém trestů. In: JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo hmotné : obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2019, s. 401.

⁸⁴ TRAVIS, Jeremy. Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion. In: *Invisible punishment: the collateral consequences of mass imprisonment*. New York: New Press, 2002, s. 26.

⁸⁵ NOVOTNÝ, Oto. *O trestu a vězeňství: studie o funkcích trestu v soudobé naší společnosti*. Praha: Academia, 1969. podobně Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 35

⁸⁶ DRÁPAL, Jakub. Jak strukturovaně ukládat a navrhopvat tresty za zachování plné diskrece: Sedm fází ukládání trestů. *Státní zastupitelství*. 2023, č. 6.

⁸⁷ HINKKANEN, Ville a Tapio LAPPI-SEPPDLA. Sentencing Theory, Policy, and Research in the Nordic Countries. *Crime and Justice: Review of Research*. 2011, č. 40, s. 350.

reintegrace do společnosti, jiný ve chvíli, kdy primárním cílem bude pachatele potrestat, odplatit mu jeho čin a jiný, pokud má být pachateli zabráněno v páchání další trestné činnosti.

2.2.3 Zásady ovládající ukládání trestů

Trestní právo hmotné je stejně jako každé jiné právní odvětví ovládáno zásadami, což jsou vůdčí ideje, na nichž daná právní úprava stojí. Tyto zásady mají několik významů: poznávací, interpretační, aplikační a normotvorný. Trestní zákoník na rozdíl například od trestního řádu tyto zásady přímo nedefinuje, jsou pouze promítnuty v jeho ustanoveních.

Vedle obecných zásad trestního práva pak stojí zásady ovládající ukládání trestů, konkrétně zásada zákonnosti, zásada přiměřenosti, zásada individualizace použitých sankcí, zásada personalit sankce, zásada neslučitelnosti určitých druhů sankcí a v neposlední řadě zásada humanity sankcí.⁸⁸ Všechny zásady mají svůj význam a napomáhají usměrňovat proces ukládání trestů. Tresty tak mohou být uloženy pouze na zákonném podkladě, musí být přiměřené k povaze trestného činu a reflektovat poměry pachatele, a zároveň nesmí být příliš tvrdé.

Ve vztahu nejen k ukládání trestů je velmi významný také princip *ne bis in idem*, tedy „*ne dvakrát o tomtěž*“. V kontextu ukládání trestů je jeho cílem zamezit, aby byla osoba za jeden trestný čin trestána opakovaně. Mohlo by tak totiž docházet k „obtěžování“ ze strany státu, jelikož by žádný rozsudek nebyl nutně ten finální a byla by značně narušena právní jistota, stejně tak i právo na obhajobu.⁸⁹

Na problematiku *ne bis in idem* bylo upozorněno právě také v souvislosti se zohledňováním předchozích odsouzení a ukládáním vyšších trestů recidivistům.⁹⁰ Autoři této teorie upozorňují na to, že de-facto takto dochází k dalšímu potrestání již jednou potrestaného trestného činu, čímž může nastat situace, kdy je konečná sankce uložená za tento trestný čin ve výrazném nepoměru k jeho závažnosti.⁹¹

V neposlední řadě je vhodné upozornit, že v zahraničních právních úpravách bývá zakotvena také zásada, že o podobných trestných činech je rozhodováno podobně, čímž má být zajištěna určitá rovnost a zároveň tím má být zamezeno ukládání přehnaně tvrdých

---

⁸⁸ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, JANA. *Pojem a účel trestu, systém trestů*, s. 400.

⁸⁹ HESSICKT, CarissaByrne a F Andrew HESSICKTT. Double Jeopardy as a Limit on Punishment. *CORNELL LAW REVIEW*. 2011, roč. 97, č. 1, s. 59.

⁹⁰ HESSICKT, CarissaByrne a F Andrew HESSICKTT. *Double Jeopardy as a Limit on Punishment*.

⁹¹ Tamtéž., s. 25.

sankcí. Náš trestní zákoník tuto zásadu nezakotvuje, přitom konzistentní ukládání trestů má hned několik pozitivních efektů: zvyšuje důvěru veřejnosti v justici, zvyšuje transparentnost rozhodování a očekávatelných důsledků spáchání trestného činu a tím vším i legitimitu systému trestního práva.⁹²

Konzistencí v ukládání trestů se zabýval výzkum, který byl proveden mezi českými soudci a státními zástupci. Z toho vyplynulo, že v rozhodování o totožném případě dle současné úpravy jsou mezi jednotlivými soudci či státními zástupci až propastné rozdíly.⁹³ Je navíc téměř nemožné se přesně seznámit s myšlenkovými procesy stojícími za uloženými sankcemi, jelikož soudy se s povinností svá rozhodnutí odůvodňovat vypořádávají ne vždy zcela uspokojivým způsobem.⁹⁴

2.2.4 Zohledňování trestní minulosti

Otázka zohledňování trestní minulosti při ukládání trestů není nijak nová – setkáváme se s ní již ve starých hebrejských zákonech, či v antickém Řecku.⁹⁵ Úvahy o této problematice lze nalézt i v práci Immanuela Kanta nebo G. W. F. Hegela.⁹⁶ Kant staví na pomyslný piedestal rovnost mezi spáchaným činem a trestem za něj, často chápanou jako doslovnou rovnost ve smyslu „oko za oko, zub za zub“. Ve skutečnosti však hovoří spíše o proporcionalitě, kdy závažné trestné činy mají být potrestány přísným trestem.⁹⁷ Hegel pak o trestech říká, že proporcionalita je důležitá také ve vztahu k pachateli samotnému, jelikož ten spácháním trestného činu vyjadřuje určitou svou vůli a trest by tak měl být odvozen od toho, co skutečně vykonal.⁹⁸

V zahraniční literatuře v současnosti existují v souvislosti s ukládáním trestů recidivistům dva hlavní směry: *retributivismus* a *utilitarianismus*. Dle teorie retributivismu je při ukládání trestu podstatné pouze to, aby trest odpovídal danému trestnému činu a nejsou nutně sledovány jiné cíle, než je právě přiměřená odplata za

---

⁹² PINA-SÁNCHEZ, Jose a Robin LINACRE. *Refining the measurement of consistency in sentencing*, s. 69.

⁹³ DRÁPAL, JAKUB a ŠOLTÉS, MICHAL. Rozdíly v ukládání a navrhování trestů: výsledky dvou experimentů. In: GRIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo s lidskou tváří: v upomínku na Marii Vanduchovou*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021.

⁹⁴ TOMŠŮ, K. a Jakub DRÁPAL. Odůvodňování trestů: Empirická studie rozhodnutí okresních soudů. *Státní zastupitelství*. roč. 2019, č. 17(6).

⁹⁵ ROBERTS, Julian V. The Role of Criminal Record in the Sentencing Process. *Crime and Justice*. The University of Chicago Press, 1997, roč. 22, s. 303. DOI: 10.1086/449265

⁹⁶ TONRY, Michael. The Questionable Relevance of Previous Convictions to Punishments for Later Crimes. In: *Previous Convictions at Sentencing: Theoretical and Applied Perspectives*. Bloomsbury Publishing, 2014, s. 98.

⁹⁷ Tamtéž., s. 99.

⁹⁸ Tamtéž.

spáchaný trestný čin.⁹⁹ Utilitarianisté naproti tomu sledují i jiné cíle, jako je individuální a generální prevence a přiměřenost trestu, respektive to, nakolik je určitý trest vhodný ve vztahu k danému trestnému činu, poměřují předpokládanými společenskými důsledky daného trestu.¹⁰⁰

Retributivisté tak mají také menší tendenci pracovat při ukládání trestu s trestní minulostí, jelikož je primárně zajímá společenská škodlivost aktuálně spáchaného trestného činu a na té se dle jejich názoru nic nemění podle toho, zda jde o prvopachatele nebo recidivistu.¹⁰¹ Je tedy důležité si uvědomit, že k trestní minulosti lze při ukládání trestů přistupovat různě a nemusí vždy nutně jít o přitěžující okolnost.

V našem trestním zákoníku se s recidivou setkáváme na několika místech.¹⁰² Recidiva je považována za přitěžující okolnost, naopak prvopachatelství je uvedeno mezi polehčujícími okolnostmi.¹⁰³ Specifický případ pak představuje recidiva dle § 59 trestního zákoníku, tedy opětovné spáchání zvlášť závažného zločinu, které je důvodem pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody.

Také z judikatury vyplývá, že recidiva je faktorem pro uložení přísnějšího trestu. Jak uvedl Nejvyšší soud SSR: „*Recidivistom, ktorí opakujú závažný trestný čin krátko po odpykaní predchádzajúceho trestu odňatia slobody, treba ukladať prísne nepodmienečné tresty s náležitým využitím rozpätia zákonnej trestnej sadzby.*“¹⁰⁴ Obdobně judikoval i Nejvyšší soud ČSSR: „*U recidivistů, kteří zanedlouho po svém propuštění z výkonu trestu odnětí svobody se opět dopustí úmyslného trestného činu, je k dosažení účelu trestu zapotřebí důrazného trestního postihu. Skutečnost, že odsouzený vícekrát trestaný recidivista po propuštění z trestu řádně pracoval, sama o sobě nestačí ještě k závěru, že lze u něho docílit nápravy i mírnějším trestním postihem.*“¹⁰⁵ Avšak nelze jen uniformně ukládat vyšší tresty recidivistům, je třeba vždy zohlednit další hlediska, jako je doba, která od minulého odsouzení uplynula, způsob života odsouzeného apod.¹⁰⁶

---

⁹⁹ retributivism. In: *LII / Legal Information Institute* [online] [cit. 19.05.2024]. Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/wex/retributivism>

¹⁰⁰ DAVIS, Michael. How to Make the Punishment Fit the Crime. In: *Criminal Justice*. 24. New York, USA: New York University Press, 2020. DOI: 10.18574/nyu/9780814768877.003.0010

¹⁰¹ D'ALESSIO, Stewart J. a Lisa STOLZENBERG. Should Repeat Offenders Be Punished More Severely for Their Crimes? *Criminal Justice Policy Review*. 2019, roč. 30, č. 5, s. 732. DOI: 10.1177/0887403417701974.

¹⁰² Viz. např. § 42 písm. q) nebo § 59 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁰³ § 41 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 17.1.1974, sp. zn. 4 Tz 225/73.

¹⁰⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 4.2.1965, sp. zn. 6 Tz 5/65.

¹⁰⁶ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22.1.1965, sp. zn. 5 Tz 42/1964.

Stejně tak v zahraničí jsou běžné politiky, které dopadají právě na recidivisty. Jako typický příklad je možné uvést například „*Three strikes*“, neboli *Třikrát a dost*, což je trestní politika spočívající v tom, že je-li někdo odsouzen potřetí za závažný (zejména násilný) trestný čin, bude mu uložen trest odnětí svobody na doživotí.¹⁰⁷ Odpůrci této politiky však upozorňují, že takováto politika je v rozporu s 8. dodatkem Ústavy Spojených států amerických.¹⁰⁸

Autoři odborné literatury se touto problematikou zabývají velmi často, názory několika z nich shrnul například Tonry.¹⁰⁹ Lze se podle něj setkat s názory, jako například Juliana Robertse, který říká, že přísnější trestání recidivistů je ospravedlnitelné podobně jako přísnější trestání pachatelů, kteří svůj trestný čin spáchali s rozmyslem a po předchozím uvážení.¹¹⁰ Podle Robertse jsou obě tato jednání (recidiva i spáchání trestného činu s rozmyslem) vypovídajícím důkazem o morálce dané osoby, a proto si zaslouží vyšší trest. Jako dalšího zástupce skupiny autorů, kteří vyšší tresty pro recidivisty neodsuzují pak Tonry uvádí N. Morrise, který říká, že uložení přísnějšího trestu recidivistům je ospravedlnitelné, pokud předchozí tresty byly mírnější povahy a zjevně nestačily k nápravě odsouzeného.¹¹¹

Zároveň je někdy jako argument pro používáno to, že přísnější tresty pro recidivisty mají podporu ve veřejném mínění.¹¹² Nicméně tato podpora není bezbřehá. Jak poukazují Frase a Roberts, veřejnost sice souhlasí, s přísnějším trestáním recidivistů oproti prvopachatelům, nesmí ale jít o příliš vysoké navýšení trestů.¹¹³ Alespoň tedy americká veřejnost je většinově pro, aby bylo omezeno, k jakým minulým prohřeškům je možné přihlížet a kloní se spíše k tomu, že zejména méně závažné trestné činy by po určité době neměly mít na nově ukládaný trest vliv. Zejména pokud od jejich spáchání uplynula delší doba nebo byly spáchány v době, kdy byl pachatel ještě mladistvým.¹¹⁴

---

¹⁰⁷ three strikes. In: *LII / Legal Information Institute* [online] [cit. 18.05.2024]. Dostupné z: https://www.law.cornell.edu/wex/three_strikes

¹⁰⁸ Úplné znění 8. dodatku Ústavy Spojených států amerických: „*Excessive bail shall not be required, nor excessive fines imposed, nor cruel and unusual punishments inflicted.*“ Dostupné z: <https://constitution.congress.gov/constitution/> [cit. 17. 6. 2024]

¹⁰⁹ TONRY, Michael. *The Questionable Relevance of Previous Convictions to Punishments for Later Crimes.*

¹¹⁰ Tamtéž., s. 109.

¹¹¹ FRASE, Richard S. *Sentencing Principles in Theory and Practice. Crime and Justice.* The University of Chicago Press, 1997, roč. 22, s. 371. DOI: 10.1086/449266.

¹¹² ROBERTS, Julian V. *The Role of Criminal Record in the Sentencing Process*, s. 312.

¹¹³ FRASE, Richard S. a Julian V. ROBERTS. *Paying for the Past: The Case Against Prior Record Sentence Enhancements.* Oxford University Press, 2019, s. 2.

¹¹⁴ Tamtéž., s. 174–178.

Ozývají se však i hlasy, které tuto trestní politiku nepodporují, nebo alespoň volají po její reformě. Panuje poměrně velká shoda, že není správné, aby zohledňování trestní minulosti nemělo žádné limity. Někteří pak ve zohledňování minulých odsouzení spatřují porušení principu *ne bis in idem*.¹¹⁵ Absence limitů pak vede k případům, kdy dospělému člověku znemožňuje výkon povolání prohrěšek, kterého se dopustil jako dítě, což může znít až absurdně.¹¹⁶ Řešením by mohlo být například nastavení systému, kdy se s přibývajícím uplynulým časem přikládá předchozím odsouzením stále menší váha nebo stanovení hranice, po které se již k předchozímu odsouzení zkrátka nepřihlíží.¹¹⁷ Toho by mělo být možné dosáhnout právě například pomocí zavedení institutu jako je zahlazení odsouzení.

2.2.5 Ukládání trestů pachatelům, jejichž odsouzení již bylo zahlazeno a další role zahlazených odsouzení v rozhodovací činnosti soudů

Již bylo uvedeno, že zahlazením odsouzení se všemi svými důsledky (nestanoví-li konkrétní zákon jinak) zaniká. Zahlazené odsouzení se ale nadále uvádí na opisu z rejstříku trestů, což je dokument, ke kterému mají jakožto orgány činné v trestním řízení, přístup soudy při ukládání trestů. Nabízí se tak otázka, zda skutečně zahlazené odsouzení již v úvahách soudu při ukládání trestů nijak nefiguruje a je zkrátka „smazané“, nebo stále jistou relevanci má, pouze se již nejedná o recidivu, jak ji vnímá trestní zákoník.

Komentářová literatura v tomto ohledu říká, že „pokud platí fikce, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen, skutečnost odsouzení (samozřejmě ani další skutečnosti, které mají v odsouzení svůj podklad, zejména výkon trestu a jeho účinek na pachatele) nesmí soud brát v žádné souvislosti v úvahu a musí při výměře trestu postupovat tak, jako by této skutečnosti nebylo. Hodnotí však všechny další okolnosti související se spácháním minulého trestného činu, které nejsou uvedenou právní fikcí dotčeny.“¹¹⁸

Soud tedy může přihlédnout k tomu, že v minulosti daná osoba spáchala trestný čin, avšak váha takové skutečnosti je „zásadně menší než váha skutečnosti, že pachatel

---

¹¹⁵ ROBERTS, Julian V. *The Role of Criminal Record in the Sentencing Process*, s. 341.; HESSICKT, CarissaByrne a F Andrew HESSICKTT. *Double Jeopardy as a Limit on Punishment*, s. 66.

¹¹⁶ T & Anor v Secretary of State for the Home Department - 2014 UKSC 35 para. 41.

¹¹⁷ ROBERTS, Julian V. *The Role of Criminal Record in the Sentencing Process*, s. 372.

¹¹⁸ PŮRY, FRANTIŠEK. § 42 [Přítěžující okolnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H.Beck, 2023, s. 862.

*už byl za trestný čin odsouzen.*¹¹⁹ Je zde tedy patrné, že zahlazením zaniká z pohledu soudu v trestním řízení pouze skutečnost odsouzení, nikoliv to, že se trestný čin stal a jeho spáchání nadále vypovídá o osobě pachatele. Ústavní soud k tomuto dodává, že přihlíží-li se při hodnocení sklonů pachatele k páčání trestné činnosti „[má] taková okolnost jistě menší význam, neboť bere-li ji soud do úvahy, musí přitom přihlédnout k tomu, že jde o již zahlazená odsouzení.“¹²⁰

To, že i zahlazené odsouzení lze použít při hodnocení osoby pachatele, vyhodnocení míry pravděpodobnosti, že bude v budoucnosti páchat další trestnou činnost a zkrátka hodnocení způsobu jeho života a postoje ke společenským hodnotám vyplývá ostatně i z další judikatury, ať už jde o rozhodovací praxi nižších soudů, či o judikaturu Ústavního soudu. Toto posuzování či hodnocení ale soudy neprovádí pouze při samotném ukládání trestů, nýbrž například také při rozhodování o podmíněném propuštění z trestu odnětí svobody. V takových případech pak soud podle trestní minulosti hodnotí také to, zda má daná osoba tendenci k páčání trestné činnosti a nakolik je pravděpodobné, že se k jejímu páčání po propuštění na svobodu vrátí.

Pro představu lze uvést následující příklady z různých soudních rozhodnutí:

*„Obecný soud by postupoval nesprávně, pokud by již na základě samotného zjištění existence dřívějších odsouzení dospěl k závěru o nemožnosti podmíněného propuštění stěžovatele. Jinak je tomu v případě, jestliže obecný soud k předchozím trestům přihlédně v rámci zhodnocení osoby, resp. dosavadního životního stylu odsouzeného, který pro závěr o pravděpodobnosti další recidivy bezesporu význam má. Je vhodné připomenout funkci podmíněného propuštění jako významného resocializačního a výchovného prostředku, který může mimo jiné pozitivně usměrnit proces postupného návratu propuštěného vězně do svobodného života. [...] Přihlížet přitom lze i k odsouzením zahlazeným, vypovídají-li o stěžovatelově osobnosti.“*¹²¹

Podobně judikoval Ústavní soud i v tomto případě: *„Smysl podmíněného propuštění totiž nespočívá jenom v tom, aby byl odsouzený za dobré chování ve výkonu trestu automaticky propuštěn, ale je potřeba sledovat i prognózu jeho chování. [...] Byť většina předchozích odsouzení byla zahlazena, osobu stěžovatele nutno hodnotit v širších souvislostech a jeho předchozí odsouzení nelze v této souvislosti pominout.“*¹²²

---

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 14.2.2017, sp. zn. IV ÚS 2549/16.

¹²¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 6.5.2010, sp. zn. III. ÚS 384/10.

¹²² Usnesení Ústavního soudu ze dne 23.8.2016, sp. zn. II. ÚS 2055/16.

A dále také v nálezu ze dne 1.2.2005, II. ÚS 715/04: „Zahlázení odsouzení anebo zákonná fikce, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen, nebrání soudu, aby při hodnocení osoby pachatele přihlédl ke skutečnosti, že pachatel v minulosti spáchal trestné činy, a z této skutečnosti dovedl příslušné závěry, pokud jde o jeho sklony k páčání trestné činnosti určité hodnoty, jeho vztah k hodnotám chráněným trestním zákonem a prognózu jeho dalšího chování.“¹²³

Tento názor rovněž vyjadřují i nižší soudy, například Okresní soud v Příbrami, či Okresní soud v Lounech opakovaně dovedl, že „při hodnocení osobnosti odsouzeného a jeho sklonu k páčání trestné činnosti“¹²⁴ lze zohledňovat také předchozí odsouzení, která již byla zahlazena.¹²⁵ Je tedy patrná shoda na tom, že v určitých souvislostech skutečnost zahlázení nehraje až tak důležitou roli a důležitější je fakt, že odsouzený již dříve páchal trestnou činnost.

Obdobně se nakonec vyjadřovaly již Nejvyšší soud ČSSR, ČSR a SSR v 70. letech minulého století, například v často citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 17.4.1974, sp. zn. 5 Tz 33/74: „Zahlázenie odsúdenia alebo zákonná fikcia, že sa na páchatela hľadí, ako by nebol odsúdený, nebráni súdu, aby pri hodnotení osoby páchatela prizeral na skutočnosť, že páchatel v minulosti spáchal trestný čin, a z tejto skutočnosti vyvodil príslušné závery pokiaľ ide o sklony páchatela k trestnej činnosti, jeho vzťah k spoločenským hodnotám chráneným Trestným zákonom, možnosť jeho nápravy a pod. Ale túto skutočnosť možno považovať za pritažujúcu okolnosť v zmysle § 34 písm. i/ Tr. zák. len vtedy, keď so zreteľom na svoju povahu (najmä so zreteľom na časový odstup medzi trestnými činmi, správanie páchatela v tomto medziobdobí, povahu minulého a terajšieho trestného činu a pod.) zvyšuje stupeň nebezpečnosti nového trestného činu pre spoločnosť. [...] Skutočnosť zahľadzenia odsúdenia rozhodnutím súdu alebo existencia zákonnej fikcie zahľadzenia však neoslobodzuje súd od povinnosti zadovážiť si príslušné súdne spisy o predchádzajúcich odsúdeniach.“

A této problematice se Nejvyšší soud ČSSR věnoval i více komplexně ve své zprávě z roku 1974: „[...] odsúdenia, o ktorom platí fikcia, že sa na páchatela hľadí, ako

---

¹²³Podobně také Usnesení Ústavního soudu ze dne 29.9.2020, sp. zn. IV. ÚS 2537/20, Usnesení Ústavního soudu ze dne 20.3.2014, sp. zn. III. ÚS 3466/13 a další.

¹²⁴ Rozhodnutí Okresního soudu v Lounech ze dne 12.4.2016, sp. zn. 15 PP 38/2015, obdobně také rozhodnutí okresního soudu v Lounech ze dne 15.3.2016, sp. zn. 15 PP 16/2016, rozhodnutí Okresního soudu v Příbrami ze dne 18.5.2016, p. zn. 0 PP 106/2016 apod.

¹²⁵ KLABAČKA ONDŘEJ. *Rozdílný přístup soudů při rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a jeho ústavněprávní souvislosti*. 2018, Diplomová práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

keby nebol odsúdený, nemožno vyvodzovať nijaké následky pre páchatel'a a nemožno ho hodnotiť na ťarchu páchatel'a pri výmere trestu. Táto fikcia však nebráni, aby súd pri hodnotení osoby páchatel'a prizeral na skutočnosť, že páchatel' v minulosti už spáchal trestný čin a vyvodil z tejto skutočnosti príslušné závery z hľadiska sklonu páchatel'a k trestnej činnosti, jeho vzťahu k spoločenským hodnotám chráneným trestným zákonom, možnosti jeho nápravy apod.¹²⁶

Ústavní soud však zároveň tuto tendenci mírně usměrňuje, když ve svém nálezu ze dne 28.11.2018, sp. zn. II. ÚS 482/18 dovodil, že k zahlazeným odsouzením nelze jen bez dalšího přihlížet. Naopak je třeba zkoumat také dobu, která uběhla od spáchání trestného činu, frekvenci, se kterou k trestné činnosti dochází a její vývoj, neboť jak zde Ústavní soud upozorňuje, že „Je třeba mít na paměti, že podle kriminologických výzkumů dochází k opouštění kriminální dráhy postupně [...] například pokud se prodlužují doby mezi pácháním jednotlivých trestných činů odsouzeným, může to značit spíše to, že odsouzený je na správné cestě opustit kriminální kariéru, než že se jedná o chronického recidivistu, kterého je třeba co nejpřísněji oddělit od společnosti.“

Ač zahlazené, předchozí odsouzení nemusí být zohledněno pouze při hodnocení osoby pachatele a jeho sklonů k páchání trestné činnosti, jak bylo naznačeno výše. Určitou roli může sehrát také například v otázce do jakého typu věznice by měl být odsouzený zařazen pro výkon trestu. V trestním zákoníku je stanoveno, že trest odnětí svobody se vykonává buď ve věznici s ostrahou, nebo se zvýšenou ostrahou.¹²⁷ Je zde také uvedeno několik kritérií, podle kterých má být typ věznice zvolen v konkrétních případech. Odsouzení za trestný čin spolu s pokusem o útěk z výkonu trestu či vazby v posledních pěti letech je jedním z možných důvodů pro zařazení do věznice se zvýšenou ostrahou a dle komentáře k trestnímu zákoníku v takovém případě nezáleží, zda došlo k zahlazení odsouzení.¹²⁸

Pro případ, že nejsou naplněny tyto podmínky zařazení do věznice se zvýšenou ostrahou, je zde ustanovení § 56 odst. 3 trestního zákoníku, které to umožňuje i na základě úvah soudu, kterou dojde k závěru, že je zařazení do věznice se zvýšenou ostrahou nutné s ohledem na potřebné výchovné působení na odsouzeného. Do těchto úvah může soud samozřejmě mimo jiné zahrnout i trestní minulost pachatele.¹²⁹ Nejde navíc jen o

---

¹²⁶ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 4.4.1974, sp. zn. Tpjf 28/73.

¹²⁷ § 56 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹²⁸ PÚRY, FRANTIŠEK. § 56 [Výkon trestu odnětí svobody]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H.Beck, 2023, s. 1058–1060.

¹²⁹ Tamtéž., s. 1060.

určování typu věznice, ale také o umístění do oddělení ve věznici, kdy předchozí, i zahlazené odsouzení může toto rozhodnutí ovlivnit. To vyplývá například z usnesení Ústavního soudu ze dne 28.11.2023, sp. zn. III. ÚS 2747/23, kde Ústavní soud potvrdil, že soud nižšího stupně postupoval správně, když při rozhodování ohledně umístění do oddělení vzal v úvahu kompletní trestní minulost odsouzené. „[...] je mimo jiné nutné zohlednit tzv. peniterciární recidivu (tedy zda je tatáž osoba ve výkonu trestu odnětí svobody nejméně podruhé), nikoli tzv. recidivu trestněprávní, kde se na pachatele zcela uplatní § 106 trestního zákoníku, tedy že se na něj hledí jako by nebyl odsouzen.“

Kapitolou samou o sobě je pak možnost spáchání trestného činu *opětovně*. Pojem opětovně lze nalézt v řadě skutkových podstat, přičemž obvykle jde o znak kvalifikované skutkové podstaty, tedy jeho naplnění vede k uložení přísnějšího trestu, než při naplnění znaků „pouze“ základní skutkové podstaty.

Nejvyšší soud k tomuto uvádí následující „K naplnění zákonného znaku spočívajícího v tom, že pachatel spáchal čin „opětovně“, postačí jakýkoliv případ opakování téhož trestného činu tímž pachatelem, přičemž není významné, zda se jednalo jen o pokus či přípravu trestného činu. Nevyžaduje se, aby pachatel byl za takový čin již dříve pravomocně odsouzen či potrestán, a není významné, zda ohledně takového odsouzení již platí fikce, že se na pachatele hledí, jako by odsouzen nebyl. Rozhodná není ani délka doby, která uplynula od spáchání dřívějšího takového činu, případně délka doby, jež uplynula od předchozího odsouzení za něj.“¹³⁰

Rozhodně přitom nejde o okrajovou záležitost. Opětovné spáchání činu je obsaženo ve skutkových podstatách celkem dvaceti sedmi trestných činů ve zvláštní části trestního zákoníku. U dalších jedenácti trestných činů, pak kvalifikovaná skutková podstata vyžaduje, aby existovalo předchozí odsouzení, k němuž došlo v určitém stanoveném období.

Jazykovým a logickým výkladem tak lze dojít k závěru, že u první skupiny trestných činů nezáleží, zda odsouzení za ně bylo či nebylo zahlazeno, k naplnění tohoto znaku je podstatné spáchání. U druhé skupiny je to přesně naopak, tedy je potřeba, aby odsouzení nebylo zahlazené a pachatel musel být za daný trestný čin odsouzen v přesně vymezené době předcházející spáchání nového trestného činu. Lze tak uzavřít, že po uplynutí této časové doby, či nejpozději zahlazením předchozího odsouzení není možné

---

¹³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.2.2011, sp. zn. 6 Tdo 84/2011.

tento znak naplnit, kdežto pro naplnění znaku opětovného spáchání žádný časový limit neexistuje.

Tyto opatření v zákoně jsou tedy dalším důvodem pro ukládání přísnějších trestů osobám s trestní minulostí. Rozdíly v trestních sazbách pro prvopachatele a recidivisty rozhodně nejsou zanedbatelné – dolní i horní hranice trestní sazby v případě opětovného spáchání jsou v některých případech i více než dvojnásobné oproti těm v základní skutkové podstatě.¹³¹

Přidáváním takové váhy předešlým, a dokonce i zahlazeným odsouzením, dochází k porušování zásady přiměřenosti trestní sankce, a ačkoliv panuje shoda na tom, že recidivistům by měly být ukládány přísnější tresty než prvopachatelům, nesmí být touto praxí narušena proporcionalita ve vztahu trestu a konkrétního trestného činu.¹³² Častější ukládání (přísnějších) trestů odnětí svobody nemá negativní dopad jen na samotné pachatele, ale i na společnost, neboť jde o velkou finanční zátěž pro veřejný rozpočet. Ve chvíli, kdy trestní zákoník obsahuje i jiná ustanovení umožňující zpřísnění trestu v případě recidivy, zdá se být zakotvení předmětných kvalifikovaných skutkových podstat nadbytečné a nepřiměřeně přísné.¹³³

Je patrné, že zahlazením se odsouzení nestává zcela neviditelné a existuje řada situací, v nichž soudy přihlíží i k trestným činům, u nichž již byla odsouzení zahlazena. Ačkoliv nejde o okolnost přitěžující, jakou je recidiva, předchozí spáchání trestného činu stále určitou váhu má. Navíc řada kvalifikovaných skutkových podstat trestných činů obsahuje znak opětovného spáchání, který může být naplněn i tehdy, je-li odsouzení za předchozí spáchání daného činu zahlazeno. Podobně nepříznivou roli z pohledu odsouzeného může jeho trestní minulost sehrát také při rozhodování o jeho podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody i v jiných otázkách řešených soudem.

V odborné literatuře se o zahlazení odsouzení mluví jako o prostředku reintegrace odsouzeného do společnosti, jako o institutu, který má odstranit negativní důsledky odsouzení, s nimiž se odsouzení setkávají v běžném životě a stigma s odsouzením spojované.¹³⁴ Jen málokdy o něm však autoři hovoří v přímé souvislosti

---

¹³¹ DRÁPAL, Jakub. Speciální skutkové podstaty pro recidivisty: Nepromyšlené a škodlivé. *Trestněprávní revue*. 2022, roč. 21, č. 3.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Viz. například FARAGUNA, Alexia Lindley. Wiping the Slate, Dirty: The Inadequacies of Expungement as a Solution to the Collateral Consequences of Federal Convictions Notes. *Brooklyn Law*

s ukládáním trestů. Naopak se většina autorů zaměřuje právě na výše zmíněné odstranění překážek reintegrace, prevenci recidivy a odstranění vedlejších důsledků odsouzení a na to, jak s těmito problémy může právě institut zahlazení odsouzení pomoci.¹³⁵ Pro ilustraci lze na závěr shrnout následujícím: „*Při ukládání trestů by se tedy trestní minulost měla posuzovat nezávisle na zahlazení odsouzení, které by mělo být konstruované primárně pro společenské účely.*“¹³⁶

2.2.6 Shrnutí

Ukládání trestů představuje komplexní problematiku, která je poměrně složitá. V právních úpravách různých států se přístup k ukládání trestů liší, některé právní řády poskytují konkrétní vodítka, jak tresty ukládat, některé ponechávají více prostoru soudcům. V Českém trestním zákoníku pak chybí konkrétně vymezený účel trestu i vodítka ohledně váhy jednotlivých okolností, které soudy mají brát v úvahu při ukládání trestů.

Trestní minulost, jako jeden z těchto faktorů je zmiňována zejména v souvislosti s recidivou a jejím trestáním. Všeobecně aplikovaný přístup je takový, že recidivistům jsou ukládány vyšší tresty. Zároveň se ale ukazuje, že tato praxe nemusí být ta nejsprávnější. I sebestřísnější trest by měl stále být uložen v souladu se zásadami ukládání trestů, a měl by být přiměřený vůči spáchanému trestnému činu. Autoři odborné literatury věnující se tomuto tématu sice nabízejí argumenty obhajující takovéto zacházení s recidivisty, častěji se však objevují hlasy proti, které upozorňují na rizika s tímto přístupem spojená. V rámci ukládání trestů tkví tyto problémy zejména v tom, že je zde možný rozpor se zásadami ukládání trestů či s principem *ne bis in idem*.

Jako institut zmírňující, či zcela odstraňující účinky trestní minulosti má sloužit zahlazení odsouzení, díky němuž by odsouzení mělo po určité době a za splnění určitých podmínek pozbyt své negativní účinky a nemělo by se k němu přihlížet. Při ukládání trestů soudy dle platné právní úpravy skutečně k odsouzením, která byla zahlazena nepřihlíží a nemohou tato odsouzení u daných osob počítat jako přitěžující okolnost dle § 42 písm. q) ani dle § 59 trestního zákoníku. Daná osoba tak není recidivistou (pokud

---

Review. 2016, roč. 82, č. 2, s. 1002.; EVANS, Douglas. Punishment Without End. *Publications and Research* [online]. 2014, s. 9–10. Dostupné z: https://academicworks.cuny.edu/jj_pubs/406; podobně také SKUPIN, Zdeněk Jiří. Projevy funkcí a zásad zahlazení odsouzení. In: *Dny Práva 2017. Část IX. Zásady trestního práva hmotného i procesního a jejich uplatňování v praxi* [online]. Masarykova univerzita, 2018 [cit. 02.04.2024]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/1464376>

¹³⁵ Tyto důsledky zahlazení odsouzení budou podrobněji rozebrány v následující kapitole.

¹³⁶ DRÁPAL JAKUB a KUBŮ ONDŘEJ. Jak reformovat podmíněné odsouzení? Zavést skutečně podmíněné odsouzení namísto podmíněného trestu odnětí svobody. *Trestní právo*. 2023, č. 3.

samozřejmě nemá ještě jiná nezahlazená odsouzení). Zahlazení odsouzení však nebrání, aby soud bral v úvahu, že došlo k *opětovnému* spáchání trestného činu, případně aby byl naplněn tento znak kvalifikované skutkové podstaty. Ačkoliv odsouzený nebude považován za recidivistu, stále může jeho předchozí trestná činnost výši uloženého trestu ovlivnit.

Lze tedy z výše uvedeného dovodit, jak se mění vnímání trestní minulosti při ukládání trestů poté, co dojde k zahlazení odsouzení? Komentářová literatura i Ústavní soud se shodují, že váha, jakou soudy přikládají zahlazeným odsouzením by měla být menší, než jaká je přikládána ostatním předchozím odsouzením. U všech minulých odsouzení je také potřeba zohledňovat, jak dlouhá doba již uběhla, zda existuje spojitost mezi předchozími spáchanými trestnými činy a těmi aktuálními, a také je důležité s jakou frekvencí k páčání trestné činnosti dochází, a jak se tato frekvence v průběhu času mění. Tedy v případě zahlazených odsouzení, kde lze předpokládat, že již uběhla doba v řádech let, a navíc dříve odsouzený musel prokázat, že vede řádný život, by se dalo argumentovat, že by měla být skutečně jen jedním z menších prvků použitých pro vykreslení komplexního obrazu o pachateli.

Lze však polemizovat o tom, zda je a měl by skutečně být právě okamžik zahlazení odsouzení tím, co nejvýrazněji ovlivňuje to, jak soud pohlíží na trestní minulost při ukládání nového trestu. Největší rozdíl, který nastává, zdá se tkví v již opakovaně zmiňované recidivě, ke které již po zahlazení odsouzení nemůže dojít. Při ukládání trestu tak nelze pachateli přičítat tuto přitěžující okolnost, díky přetrvávající možnosti opětovného spáchání není vyloučeno, že i tak bude díky předchozímu, byť zahlazenému odsouzení uložen přísnější trest. Pro zahlazení odsouzení však není striktně stanoven okamžik, kdy k němu musí nutně dojít, a tak k této změně, dochází v podstatě náhodně.

Může tak dojít k situaci, kdy na dvě osoby s obdobnou trestní minulostí (včetně splněných podmínek pro zahlazení odsouzení) bude pohlíženo na jednu jakožto na recidivistu a na druhou nikoliv, a to pouze v závislosti na tom, zda již došlo k rozhodnutí soudu o zahlazení odsouzení, respektive zda došlo k podání žádosti o něj. Také může dojít k situaci, kdy osoba, která spáchala trestný čin, za nějž jí byl uložen trest, s jehož vykonáním je spojená zákonná fikce neodsouzení se nemůže dopustit recidivy (samozřejmě za předpokladu, že neexistují jiná nezahlazená odsouzení) ani velmi brzy po vykonání daného trestu, kdežto jiná osoba bude považována za recidivistu ještě o mnoho let později, ačkoliv se během této doby nedopustil žádné další trestné činnosti.

Zahlazení odsouzení tak nemusí být dle mého právě nejlépe vypovídajícím okamžikem, který by měl určovat to, jak se dívat na trestní minulost při ukládání trestů. Hlavní roli by měla hrát doba, která uběhla od spáchání minulého trestného činu, ať už je odsouzení za něj zahlazeno, či nikoliv, a to, jaký život odsouzený po výkonu předchozího trestů vedl, jak bylo naznačeno výše. Zahlazení odsouzení může být ukazatelem, že v případě dané osoby došlo ke skutečnému polepšení a opuštění kriminální dráhy, jeho absence by ale neměla automaticky znamenat, že k žádnému polepšení nedošlo, a že je tedy třeba uložení vyššího trestu jen proto, že se jedná o recidivu.

2.3 Důsledky mimo sféru trestního práva

Vedle trestněprávních důsledků, které byly rozebrány výše, s sebou odsouzení odsouzenému přináší i řadu důsledků, které nespádají do rámce trestního práva. Tyto důsledky bývají označovány jako *neviditelné tresty* nebo jako *vedlejší důsledky odsouzení*.¹³⁷ Jsou to důsledky, které nejsou uváděny v rozsudcích ani nikde jinde, i tak ale významně ovlivňují životy odsouzených po výkonu trestu a svou charakteristikou naplňují pojmové znaky pojmu trest.

Po propuštění z výkonu trestu se odsouzení musí potýkat se stigmatem spojeným s jeho trestní minulostí a s ním spojenou diskriminací a překážkami na cestě k normálnímu životu. V odborné literatuře je věnováno stále více pozornosti tomu, jak odsouzeným v této fázi pomoci, jak eliminovat nepříznivé důsledky odsouzení a nejlépe jak jim úplně předejít. Jedním z institutů, který je v této souvislosti zaváděn je pak právě zahlazení odsouzení.

Myšlenka za zahlazením odsouzení je taková, že je-li odstraněno odsouzení, jsou s ním zároveň odstraněny i jeho negativní následky. Jako problematické bývá spatřováno, že zahlazení odsouzení zpravidla nastává až s určitým časovým odstupem po výkonu trestu, přitom ale ony nepříznivé důsledky odsouzení se projevují okamžitě. Hovoří se tak o různých jiných možných přístupech, jak se vypořádat s problematikou neviditelných trestů.

Cílem této části práce tak bude popsat, s jakými vedlejšími důsledky odsouzení se odsouzení musí potýkat, jaká možná řešení jsou v této souvislosti navrhována a konečně i to, jakou roli zde hraje institut zahlazení odsouzení.

---

¹³⁷ Z anglických výrazů „*Invisible punishment*“ a „*Collateral consequences*“.

2.3.1 Neviditelné tresty

Druhy trestních sankcí stanoví zákon a pouze tyto sankce lze následně ukládat pachatelům trestných činů. Faktem ale je, že odsouzení se setkávají i s řadou jiných nepříznivých důsledků, o nichž se často nemluví a očím širší veřejnosti zůstávají skryté. Proto se o nich také obvykle hovoří jako o „*neviditelných trestech*“, jak je označil Jeremy Travis¹³⁸, nebo se lze setkat s pojmem „*vedlejší právní následky odsouzení*.“¹³⁹

Do této kategorie pak bývají nejčastěji řazeny následující důsledky spojené s odsouzením: omezení volebního práva, omezení možnosti získat zaměstnání, omezený přístup k dávkám státní sociální podpory a sociálnímu bydlení, případně k bydlení obecně, omezení možnosti vykonávat určité činnosti, omezený přístup ke vzdělání, negativní dopady na osobní a rodinný život odsouzeného a v určitých případech také deportace.¹⁴⁰

Existují názory, že tyto důsledky ale vůbec nespádají do roviny trestního práva, naopak se jedná pouze o civilněprávní opatření.¹⁴¹ Má jít o „*opatření, která obvykle nelze nalézt v trestním zákoně, nerozhodují o nich trestní soudy a je na ně spíše pohlíženo jako na civilněprávní opatření než trestněprávní*.“¹⁴² Dle některých autorů lze však naopak veškeré tyto důsledky považovat za sankce v trestněprávním smyslu, přičemž hlavním argumentem pro toto tvrzení bývá to, že sankcí je jakékoliv negativní opatření, spočívající v jakémkoliv omezení, utrpení nebo zbavení svobody, které je uloženo a vymáháno státem nebo podobnou autoritou v návaznosti na spáchání protiprávního činu.¹⁴³ Je třeba

---

¹³⁸ TRAVIS, Jeremy. *Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion*.

¹³⁹ Například: HOSKINS, Zachary. *Beyond punishment? a normative account of the collateral legal consequences of conviction*. New York, NY: Oxford University Press, 2019.; podobně HOSKINS, Zachary. *Collateral Legal Consequences and Criminal Sentencing*. *American Philosophical Quarterly*. Duke University Press, 2023, roč. 60, č. 2. nebo podobně UGGEN, Christopher a Robert STEWART. *Piling on: Collateral Consequences and Community Supervision*. *Minnesota Law Review*. 2014, roč. 99, č. 5.

¹⁴⁰ TRAVIS, Jeremy. *Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion*, s. 23.; podobně HOSKINS, Zachary. *Beyond punishment? a normative account of the collateral legal consequences of conviction*, s. 1.; nebo podobně GRIVNA, TOMÁŠ. *Doprovodné konsekvence trestních sankcí: Tresty, které nejsou vidět*. In: GRIVNA, TOMÁŠ et al. *Ukládání trestů a jejich výkon: sborník příspěvků z konference pořádané PF UK a UOČR dne 4. června 2020*. 2020, s. 84–92.; případně také MURRAY, Brian M. *A New Era for Expungement Law Reform? Recent Developments at the State and Federal Levels*.; nebo FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. *Expunging Criminal Records*.

¹⁴¹ HOSKINS, Zachary. *Beyond punishment? a normative account of the collateral legal consequences of conviction*, s. 33.; podobně UGGEN, Christopher a Robert STEWART. *Piling on*, s. 1875.

¹⁴² UGGEN, Christopher a Robert STEWART. *Piling on*, s. 1875. Původní znění: „*These are often termed „collateral consequences“ because they are typically located outside the penal code, implemented by non-criminal justice institutions, and interpreted by the courts as civil regulations rather than criminal penalties.*“

¹⁴³ CHOLBI, Michael. *Compulsory Victim Restitution is Punishment: A Reply to Boonin*. *Public Reason*. 2010, roč. 2, č. 1, s. 87.; podobně LOVE, Margaret. *The Collateral Consequences of Padilla v. Kentucky*:

ale dodat, že nepanuje jasná shoda ohledně toho, zda tyto důsledky skutečně vždy naplňují znaky trestní sankce a zda je tak lze považovat za tresty.¹⁴⁴

Vedlejší účinky odsouzení lze dělit do různých skupin. Hoskins například nabízí dělení vedlejších důsledků odsouzení na formální a neformální, případně na trestněprávní a civilněprávní, podle toho, zda v sobě zahrnují „záměrně zatěžující prvek“ a společenský odsudek.¹⁴⁵ Záměrně zatěžující jsou ty tresty, které svou funkci neplní, pokud z nich odebereme zatěžující prvek, záměrný společenský odsudek pak záleží na vázanosti důsledku na vinu či nevinu¹⁴⁶. Další možné dělení pak nabízí Bennet, který rozlišuje neviditelné tresty předvídatelné a nepředvídatelné. Ani jedny sice nejsou zahrnuty v rozhodnutí soudu, ty předvídatelné jsou ale zákonné důsledky odsouzení, kdežto ty nepředvídatelné nevznikají na žádném legálním podkladě (jako např. diskriminace).¹⁴⁷

Ačkoliv nepanuje absolutní shoda na tom, jaké z neviditelných trestů je skutečně možné alespoň teoreticky považovat za trestní sankce, v podstatě všichni upozorňují na podobné problémy s nimi spojené. V první řadě je otázkou, zda neviditelné tresty nenarušují dodržování zásady přiměřenosti.¹⁴⁸ Jelikož trestní sankce uložená soudem má být sama o sobě určena tak, aby odpovídala povaze a závažnosti daného trestného činu, je přiměřená sama o sobě v té podobě, v jaké ji soud uložil. S neviditelnými tresty se ale přidává další sankce nebo sankci podobné opatření, které již soud v úvahu nebere. Neviditelné tresty tak bývají excesivní, ať už spadají do kterékoliv ze svých podkategorií.¹⁴⁹

Například v USA jsou navíc některé neviditelné sankce vázány již na samotné zatčení a nezáleží, zda následně dojde k odsouzení.¹⁵⁰ To je v systému, kde platí zásada

---

Is Forgiveness Now Constitutionally Required? *University of Pennsylvania Law Review Online*. 2011, roč. 160, č. 1, s. 121.; nebo BROOKS, Thom. *Punishment*. Routledge, 2012, s. 1–2.

¹⁴⁴ HOSKINS, Zachary. *Beyond punishment? a normative account of the collateral legal consequences of conviction*, s. 50.; případně také HOSKINS, Zachary. *Collateral Legal Consequences and Criminal Sentencing*, s. 128.

¹⁴⁵ HOSKINS, Zachary. *Beyond punishment? a normative account of the collateral legal consequences of conviction*, s. 2–3.

¹⁴⁶ Tamtéž., s. 58.

¹⁴⁷ BENNETT, Christopher. Invisible Punishment is Wrong – But Why? The Normative Basis of Criticism of Collateral Consequences of Criminal Conviction. *The Howard Journal of Crime and Justice*. 2017, roč. 56, č. 4, s. 483. DOI: 10.1111/hojo.12230

¹⁴⁸ TRAVIS, Jeremy. *Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion*, s. 35.; podobně HOSKINS, Zachary. *Beyond punishment? a normative account of the collateral legal consequences of conviction*, s. 42.; nebo také GRIVNA, TOMÁŠ. *Doprovodné konsekvence trestních sankcí: Tresty, které nejsou vidět*, s. 89.

¹⁴⁹ BENNETT, Christopher. *Invisible Punishment is Wrong – But Why?*, s. 487.

¹⁵⁰ HOSKINS, Zachary. *Beyond punishment? a normative account of the collateral legal consequences of conviction*, s. 12.

presumpce nevinoty naprosto nepřijatelné. V kombinaci s tím, že neviditelné sankce často nejsou časově omezené a dalece tak přesahují dobu na kterou byla soudem uložena trestní sankce, lze jen těžko hledat argumenty pro jejich ospravedlnění. Existuje také obava z možné kolize neviditelných trestů se zásadou *ne bis in idem*. Této zásadě byla věnována pozornost již dříve ve spojení s ukládáním trestů, kdy lze debatovat, zda zohledňováním předchozích odsouzení při ukládání trestů, a tedy přísnějším trestáním recidivistů nedochází k porušení právě této zásady.

V souvislosti s neviditelnými tresty se nabízí podobná otázka. Za předpokladu, že neviditelné tresty naplňují znaky trestních sankcí a mohly by tedy být za takové považovány, dochází ve chvíli, kdy se projeví v podstatě k dalšímu potrestání, ačkoliv jeden trest, ten uložený soudem si odsouzený již odpykal.¹⁵¹ To narušuje nejen dodržování základních zásad trestního práva a ukládání trestních sankcí, narušena je i právní jistota. Problematické je zejména to, že většina společnosti, včetně samotných odsouzených si existenci těchto důsledků vůbec neuvědomuje. Odsouzené, či obviněné na ně často nikdo neupozorní a ti s nimi tak nepočítají. Ač by tedy rozsudkem mělo být jasně rozhodnuto o nejbližší budoucnosti odsouzeného, není tomu tak a ani po vyslechnutí rozsudku si odsouzený nemůže být zcela jistý, s jakými všemi důsledky se bude muset potýkat.¹⁵²

Zdá se však, že takováto opatření jsou všeobecně akceptována i v dnešní době. Průzkumy naznačují, že většina společnosti je toho názoru, že soudy by při ukládání trestů mohly být přísnější, zejména tedy v případě trestání recidivistů existují důkazy o podpoře ze strany veřejnosti pro ukládání přísnějších trestů. Dlužno však podotknout že tato podpora není nekonečná a hlasů pro neúměrně vysoké zpřísnování bychom našli podstatně méně. I historická tendence podporovat přísnější zacházení s odsouzenými, která se v tomto přístupu může odrážet, tak má určité limity.¹⁵³ Je tak třeba zejména hledat shodu na tom, jaké tyto hranice jsou a podle toho upravit ukládání trestů osobám s trestní minulostí.

Navíc se také postupně ukazují negativní důsledky neviditelných trestů. Neviditelné tresty mohou mít negativní vliv na plnění některých účelů trestních sankcí, mezi něž patří i odrazení pachatele od další trestné činnosti. Častým argumentem pro

---

¹⁵¹ Tamtéž., s. 70.

¹⁵² TRAVIS, Jeremy. *Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion*, s. 34, 36.

¹⁵³ ZIMRING, Franklin E., Gordon HAWKINS a Sam KAMIN. *Punishment and democracy: three strikes and you're out in California*. Oxford ; New York: Oxford University Press, 2001, s. 178.

ospravedlnění neviditelných sankcí přitom paradoxně bývá právě to, že mají této funkci napomáhat a zajišťovat, že odsouzení se k trestné činnosti nevrátí. Ukazuje se, že v zemích s takovými programy, které se snaží připravit odsouzené na vstup zpět do společnosti a život po výkonu trestu tak, aby se z nich opět stali plnohodnotní členové společnosti, je míra recidivy výrazně nižší než v zemích, kde jsou odsouzeným po vykonání trestu kladeny do cesty překážky, které jim brání vést plnohodnotný život jako ostatní členové společnosti.¹⁵⁴

Ať už jsou ale nepříznivé vedlejší důsledky odsouzení jakékoliv, nejpozději se zahlazením odsouzení by měly zaniknout. Otázka, kterou si v této souvislosti klade řada odborníků je, zda ale zahlazení odsouzení v tom případě nepřichází pozdě? Zda je model zahlazení odsouzení, jaký je dnes nejběžnější skutečně efektivní, nebo je potřeba ho výrazně změnit?¹⁵⁵ K zahlazení dochází s určitým časovým odstupem po vykonání trestu, dalo by se tak vnímat jako určitá odměna za slušné chování, ale ve světle poznatků o tom, jak funguje recidiva a o neviditelných trestech, je to skutečně ten nejlepší hlavní cíl, kterého chceme dosáhnout?

Institut zahlazení odsouzení navíc někteří autoři považují za uzákoňování lži a upozorňují, že raději než se snažit minulost uměle zakrýt, měli bychom se s ní snažit vypořádat a postarat se o to, aby nebyla příčinou vzniku překážek v budoucím životě.¹⁵⁶ Má-li tedy být cílem zahlazení odsouzení odstranit nepříznivé důsledky, které s sebou přináší odsouzení a umožnit odsouzenému plnohodnotný návrat do společnosti, bylo by možná na místě, aby takové důsledky nastaly dříve. Případně by bylo dobré vytvořit systém, v němž by existovaly instituty napomáhající reintegraci, které by se zaktivovaly ihned po vykonání trestu a zahlazení odsouzení by pak představovalo jen pomyslnou tečku za cestou k normálnímu životu.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴ DEADY, Carolyn W. Incarceration and Recidivism: Lessons from Abroad. *The Pell Center for International Relations and Public Policy at Salve Regina University* [online], s. 3. Dostupné z: http://www.antonioacasella.eu/nume/Deady_march2014.pdf [Citováno 5. 5. 2023]

¹⁵⁵ FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. *Expunging Criminal Records.*; podobně KOGON, Bernard a Donald L LOUGHERY. *Sealing and Expungement of Criminal Records - The Big Lie.*; nebo také MURRAY, Brian M. *A New Era for Expungement Law Reform? Recent Developments at the State and Federal Levels.*

¹⁵⁶ MURRAY, Brian M. *A New Era for Expungement Law Reform? Recent Developments at the State and Federal Levels.*; podobně KOGON, Bernard a Donald L LOUGHERY. *Sealing and Expungement of Criminal Records - The Big Lie.*; případně také FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. *Expunging Criminal Records.*

¹⁵⁷ FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. *Expunging Criminal Records.*

2.3.2 Diskriminace v zaměstnání

Nejvíce řešeným tématem ve spojitosti s diskriminací odsouzených je právě jejich zaměstnávání. Jsou samozřejmě povolání, kde čistý trestní rejstřík vyžaduje přímo zákon, tam pak lze předpokládat, že zákonodárce takovým ustanovením sledoval určitý veřejný zájem, který nad zájmy odsouzeného převažuje. Zejména jde-li o povolání či funkci, kde se předpokládá, že osoba, která ji vykonává zastává vysoké morální hodnoty, či v případech například práce s dětmi a mladými lidmi, kde se očekává, že jim taková osoba bude spíše vzorem a bude mít na jejich výchovu pozitivní (či společensky žádoucí) vliv. Výpis z rejstříku trestů však bývá během výběrového řízení vyžadován docela pravidelně aniž by šlo o funkci, která ho skutečně vyžaduje a je jen na zaměstnavateli, jak s těmito informacemi naloží.

Přitom ale komisař pro ochranu dat v minulosti dovodil, že zaměstnavatel smí požadovat informace o trestní minulosti uchazeče, ale jen takové, jaké jsou relevantní pro výkon daného povolání.¹⁵⁸ Dle ESLP se odsouzení po určitém čase stává součástí soukromé sféry odsouzeného, a tedy by nemělo být zohledňováno a nadto by měly tyto informace být uchovávané a chráněny.¹⁵⁹ I zde, v soukromé sféře pak platí, že důležitá je zejména proporcionalita a musí se vyvažovat, zda zájem zaměstnavatele na tom, být obeznámen s trestní minulostí uchazeče je natolik vysoký, aby neměl žádné meze. Mohlo by tak docházet k situacím, kdy se zohledňují drobné prohřešky, jichž se uchazeč dopustil ještě jako mladistvý, či dokonce jako dítě, ale i přesto, že od té doby vedl řádný život, dané zaměstnání nezískal.¹⁶⁰

Otázka zaměstnávání dříve odsouzených je velmi složitá a existuje celá řada přístupů k jejímu řešení.¹⁶¹ Je třeba si uvědomit, že zde na jedné straně stojí základní právo nebýt diskriminován proti právům zaměstnavatele. Existují argumenty pro ochranu práv dříve odsouzených stejně tak argumenty proti. Mezi argumenty proti patří: práva zaměstnavatele k jeho majetku, v širším smyslu tedy právo nezaměstnat osobu, jejíž působení by mohlo přivodit zaměstnavateli ztrátu nebo jinou škodu, právo ostatních zaměstnanců na bezpečné pracovní prostředí a právo spotřebitelů na bezpečné zboží a

---

¹⁵⁸ MCINTYRE, T.J. a Ian O'DONNELL. *Criminals, Data Protection, and the Right to a Second Chance*.

¹⁵⁹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13.11.2012, ve věci MM proti Spojenému království, č. stížnosti 24029/07.

¹⁶⁰ T & Anor v. Secretary of State for the Home Department (UK Supreme Court)

¹⁶¹ LAM, Helen a Mark HARCOURT. The Use of Criminal Record in Employment Decisions: The Rights of Ex-offenders, Employers and the Public. *Journal of Business Ethics*. 2003, roč. 47, č. 3. DOI: 10.1023/A:1026243413175.

služby a v neposlední řadě obavy z recidivy, neboť existují průzkumy, které poukazují na vysoké procento recidivistů mezi odsouzenými.¹⁶²

Na druhé straně pak stojí argumenty pro ochranu dříve odsouzených v pracovním procesu. V první řadě tedy právo nebýt diskriminován či stigmatizován na základě předchozího odsouzení, zde se dostáváme opět do problematiky neviditelných trestů a rozporu se zásadou *ne bis in idem* v širším slova smyslu. Zjišťování trestní minulosti zaměstnavatelem navíc může být považováno až za nepřiměřený zásah do soukromí dříve odsouzeného. Nemá-li jeho trestná činnost nic společného s danou profesí, zaměstnavatel nemá dostatečný podklad pro zjišťování takových informací (jedná se o informace na podobné úrovni jako například zjišťování rodinného stavu uchazečů).

V souvislosti s problematikou zaměstnávání odsouzených nelze nezmínit politiku *Ban the Box* (dále jen „BTB“) a výzkum, který byl v souvislosti s ním proveden.¹⁶³ Jedná se o politiku, která byla zavedena v USA a zakazovala, aby na formuláři pro uchazeče o zaměstnání byla kolonka (pozn. anglicky „*box*“ – odtud pak byl odvozen název) s otázkou na záznam v rejstříku trestů. Cílem této politiky bylo napomoci odstranění předsudků a odstranění diskriminace vůči odsouzeným.

Výzkum, který byl ohledně této politiky podniknut ale ukázal, že její aplikace v praxi vede spíše k pravému opaku. Diskriminace a předsudky se ještě zvětšily a s nimi zároveň se i prohloubily rozdíly v přístupu zaměstnavatelů k uchazečům podle barvy pleti, a to výrazně. Zatímco před zavedením BTB byl rozdíl mezi uchazeči světlé a tmavé barvy pleti, kteří obdrželi kladnou odpověď od zaměstnavatele¹⁶⁴ zhruba 7 % ve prospěch bílých, po zavedení BTB se tento rozdíl zvýšil na 43 %. Zaměstnavatelé, kteří neměli v této fázi výběru možnost zjistit, zda má daný uchazeč záznam v rejstříku trestů měli tendenci stavět se odmítavě právě k uchazečům tmavé barvy pleti, jelikož v populaci odsouzených jich je větší podíl, a tak zaměstnavatelé automaticky předpokládali, že se tak spíše vyhnou zaměstnání odsouzeného.

Dalo by se tak shrnout, že BTB skutečně přineslo určité zvýhodnění uchazečům s trestní minulostí, ovšem pouze těm bílým. Příslušníci rasových menšin byli naopak odmítáni na základě předsudků a diskriminace. BTB je však koncept, který by mohl za určitých předpokladů fungovat, bylo by ale nutné, aby byl doplněn o opatření, která by

---

¹⁶² Tamtéž., s. 239–240.

¹⁶³ AGAN, Amanda a Sonja STARR. Ban the Box, Criminal Records, and Racial Discrimination: A Field Experiment*. *The Quarterly Journal of Economics*. 2018, roč. 133, č. 1. DOI: 10.1093/qje/qjx028

¹⁶⁴ Pozn. Nešlo nutně přímo o přijetí n dané pracovní místo, ale o „*callback*“, tedy alespoň o možnost účastnit se dalších kol procesu výběru zaměstnanců.

bránila tomu, aby docházelo k výše popsané diskriminaci. Také další výzkumy však ukazují, že právě získání stálého zaměstnání hraje klíčovou roli v tom, zda dojde k recidivě, bylo by proto vhodné nalézt způsob, jak zaměstnávání odsouzených podpořit.¹⁶⁵

Určitou roli by zde samozřejmě mohl hrát institut zahlazení odsouzení, který znemožňuje zaměstnavatelům, aby se o předchozích odsouzeních, která byla zahlazena, dozvěděli. K tomu ale musí uběhnout určitá doba, po kterou je pro zaměstnavatele naopak relativně snadné si tyto informace pořídit. Zdá se tedy, že odsouzený buď musí mít výjimečné štěstí, nebo po dobu potřebnou k zahlazení odsouzení vyčkat. Ani zahlazení odsouzení navíc není všemocné. Odsouzení sice „zmizí“, v životopise odsouzeného se však vlivem doby strávené ve výkonu trestu objeví až několikaletá mezera a zaměstnavatel si snadno dovedí (v lepším případě si tuto informaci ověří, v horším se spokojí pouze se svým předpokladem), že ač to není patrné z výpisu z rejstříku trestů, byl uchazeč v minulosti odsouzen.¹⁶⁶

Navrhovanou alternativou k BTB a svým způsobem i k zahlazení odsouzení mohou být certifikáty. Takové certifikáty by neměly stejné účinky jako zahlazení odsouzení, ale mohly by například osvědčovat, že odsouzený po výkonu trestu skutečně vede řádný život a není důvod, proč by neměl být zaměstnán.¹⁶⁷ Jako podpůrný institut by se pak nabízelo zavést určitou formu kompenzace pro zaměstnavatele, či daňové zvýhodnění, díky kterému by pro zaměstnavatele bylo výhodné takové osoby zaměstnávat, či by se jim alespoň kompenzovala případná škoda, z níž mají obavy.¹⁶⁸

2.3.3 Další projevy

Zaměstnání je však jen pomyslnou špičkou ledovce. S odmítavým postojem se odsouzení po výkonu trestu setkávají také při zajišťování základních potřeb, jako je například bydlení. Pro osoby s trestní minulostí je obtížné získat nájemní smlouvu, neboť pronajímatelé (zejména v USA) často vyžadují, aby jejich nájemníci byli bezúhonní.¹⁶⁹ Lze to na jednu stranu ospravedlnit tím, že každý má při nakládání se svým vlastnictvím

---

¹⁶⁵ FARAGUNA, Alexia Lindley. *Wiping the Slate, Dirty*, s. 962.

¹⁶⁶ FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. *Expunging Criminal Records*.

¹⁶⁷ FARAGUNA, Alexia Lindley. *Wiping the Slate, Dirty*, s. 995.; EVANS, Douglas. *Punishment Without End*, s. 9–10.; CORDA, Alessandro. More Justice and less Harm: Reinventing Access to Criminal History Records. *Howard Law Journal*. 2016, roč. 60, č. 1.

¹⁶⁸ FARAGUNA, Alexia Lindley. *Wiping the Slate, Dirty*, s. 1000.

¹⁶⁹ ISPA-LANDA, Simone a Charles E. LOEFFLER. Indefinite Punishment and the Criminal Record: Stigma Reports Among Expungement-Seekers in Illinois*. *Criminology*. 2016, roč. 54, č. 3. DOI: 10.1111/1745-9125.12108; CORDA, Alessandro. *More Justice and less Harm*, s. 16.; TRAVIS, Jeremy. *Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion*, s. 1.

právo svobodně se rozhodnout, komu ho svěří. Na straně druhé ale stojí zájem nejen odsouzených, ale také společnosti jako celku na tom, aby tyto osoby mohly žít, pokud možno normální život.

Možná by se dalo očekávat, že stát se bude snažit nějakým způsobem problémem bydlení této skupiny osob vyřešit, že se bude snažit vykompenzovat omezené možnosti získání ubytování od soukromých vlastníků tím, že bude vytvářet více příležitostí pro získání ubytování pro sociálně slabší. V některých zemích je však naopak předchozí odsouzení důvodem pro nezískání sociálního bydlení.¹⁷⁰ Také u nás je velkým problémem, že osoby po propuštění z výkonu trestu často končí v ne zcela vyhovujících podmínkách ubytoven apod., jelikož na lepší bydlení nedosáhnou. A i to může být potenciálně zdrojem potíží při reintegraci.¹⁷¹

Nejde však jen o podporu při hledání bydlení. Záznam v trestním rejstříku může znamenat také ztrátu možnosti získání dávek sociální podpory, studentských půjček a dalších výhodám či právům.¹⁷² Kapitulu samu o sobě pak představuje volební právo, na jehož omezení ve spojení s odsouzením je upozorňováno poměrně často.¹⁷³

2.3.4 Shrnutí

Odsouzení se mimo samotného trestu uloženého soudem musí vypořádávat s řadou dalších důsledků odsouzení, o nichž se někdy hovoří jako o neviditelných trestech. Tyto důsledky, ač svou povahou v očích některých odborníků naplňují znaky trestních sankcí, však soudy obvykle nezohledňují při rozhodování. Neviditelné tresty pak de facto zvyšují přísnost uložené sankce, čímž může dojít až k narušení zásady přiměřenosti a ke kolizi i s dalšími zásadami trestního práva a ukládání trestů.

Ačkoliv se nejedná o důsledky odsouzení předpokládané trestním právem, na jejich významu to neubírá, neboť na život odsouzených dopadají stejnou, ne-li větší vahou. Neviditelné tresty, či vedlejší důsledky odsouzení jsou překážky, které brání reintegraci odsouzených do společnosti po skončení výkonu trestu. Tradičně jsou mezi ně řazeny potíže s hledáním zaměstnání, bydlení, ztráta či omezení různých politických

---

¹⁷⁰ TRAVIS, Jeremy. *Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion*.

¹⁷¹ VÁCLAV ZEMAN. Návrát vězňů do společnosti komplikuje nedostupné bydlení a zaměstnání i další systémové problémy – Sociální práce. In: 24. 12. 2023 [cit. 28.05.2024]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/o-cem-se-mluvi/navrat-veznu-do-spolecnosti-komplikuje-nedostupne-bydleni-a-zamestnani-i-dalsi-systemove-problemy/>

¹⁷² HOSKINS, Zachary. *Collateral Legal Consequences and Criminal Sentencing*.

¹⁷³ ANTOŠ MAREK a DRÁPAL JAKUB. Volební právo vězňů: Zelená je teorie, šedý je strom života. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 10.; podobně také TRAVIS, Jeremy. *Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion*.; GŘIVNA, Tomáš. *Doprovodné konsekvence trestních sankcí*.; nebo také HOSKINS, Zachary. *Collateral Legal Consequences and Criminal Sentencing*.

či občanských práv a podobně. Neviditelné tresty tak mohou být až v rozporu se základními lidskými právy a svobodami, a jsou obvykle spojovány s diskriminací.

Ukazuje se přitom, že ač jsou tyto důsledky (nebo alespoň některé z nich) někdy obhajovány tím, že napomáhají předcházet recidivě, mohou to být právě ony, co recidivu podporuje. Pokud totiž je život odsouzeného v již tak dostatečně složité situaci, jakou je návrat z výkonu trestu ještě více komplikován, ocitá se ve zdánlivě bezvýchodné situaci, kterou dokáže vyřešit pouze návratem ke kriminální kariéře. Naopak stálé zaměstnání, výchova a celkově usnadnění reintegrace se ukazuje jako možná cesta, jak recidivě efektivně předcházet.

Je tedy nutné neviditelné tresty odstranit nebo alespoň eliminovat. Bylo navrženo několik různých institutů, které by v tomto ohledu mohly být nápomocné. Prvním, nejrozšířenějším z nich je zahlazení odsouzení. Ačkoliv má v různých právních řádech různou podobu, v základu jde vždy o institut, který má vymazat či alespoň skrýt záznamy o předchozích odsouzeních dané osoby, tak aby mohla znovu vystupovat jako bezúhonná. Do jisté míry jde o efektivní prostředek, má však i své kritiky či přímo odpůrce. Ve vztahu k neviditelným trestům je mu vytýkáno zejména to, že přichází s časovým odstupem a mezi výkonem trestu a zahlazením odsouzení zůstává období, v němž se odsouzený s neviditelnými tresty setká tak či tak.

Další variantou mohou být certifikáty, které by osvědčily, že daná osoba po výkonu trestu vede řádný život a nejsou důvody, proč by například neměla získat zaměstnání. Tyto certifikáty jsou mírně podobné zahlazení odsouzení, není s nimi však spojeno vymazání záznamu z rejstříku trestů (které právě bývá někdy vnímáno jako problematické) a mohly by být vydávány dříve. Lze si je představit jako jakýsi předstupeň zahlazení odsouzení.

Poměrně efektivním řešením alespoň právě v problematice zaměstnávání odsouzených by mohlo být zavedení určitých pravidel, která by stanovila, pro jaké profese je možné požadovat předložení výpisu z rejstříku trestů a v jiných případech by toto zaměstnavatelé požadovat nesměli. Bylo by však potřeba takové nastavení, které by zabránilo tomu, aby došlo k podobnému efektu, jaký měla politika BTB. V neposlední řadě se pak nabízí různá zákonná opatření od daňových zvýhodnění pro zaměstnavatele zaměstnávající odsouzené, přes ustanovení výslovně zakazující diskriminaci vůči odsouzeným až po politiky jako například BTB. Uvažovat by se samozřejmě dalo i o různých kombinacích několika zmíněných opatření.

V každém případě je však zřejmé, že odsouzení s sebou nese různé nejen trestněprávní důsledky, které s sebou dost možná přináší více škody než užitku. Přinejmenším v teorii již ale existují také opatření, kterými by bylo možné tyto dopady zmírnit, je tedy třeba nalézt ty nejvhodnější a aplikovat je v praxi.

Závěr

Práce si nejprve kladla za cíl zhodnotit, jak se v průběhu času vyvíjela úprava zhlazení odsouzení a rejstříku trestů a propojením těchto poznatků ukázat, zda časem dochází ke zpřísnování či naopak uvolňování podmínek. Kam jsme se tedy posunuli od starověkých a středověkých praktik, které zahrnovaly tvrdé tělesné tresty zanechávající trvalé známky na tělech odsouzených a stopy po odsouzení tak nebylo možné vymazat?

Zhlazení odsouzení prošlo dlouhým vývojem a v jeho úpravě došlo k velkým změnám. Z institutu aplikovatelného na velmi omezenou skupinu odsouzených se stal institut, ke kterému mají dnes přístup prakticky všichni odsouzení. Dnešní doby potřebné pro zhlazení odsouzení se pak oproti těm z prvotní právní úpravy výrazně zkrátily. Potud tedy můžeme hovořit spíše o uvolňování podmínek zhlazení odsouzení.

Pokud jde o rejstřík trestů, v jeho fungování spočívají hlavní změny v tom, jak snadno jsou informace z něj dostupné. V průběhu 20. a 21. století došlo k centralizaci této evidence a později k její elektronizaci. V dnešní době je dokonce možné si výpis opatřit online prakticky kdykoliv a odkudkoliv. Od roku 1957 se pak vedle výpisu z rejstříku trestů začal vydávat také opis. Opis z rejstříku trestů byl a je určen speciálně pro účely trestního řízení a poskytuje kompletní informace o trestní minulosti dané osoby, včetně odsouzení, která byla zhlazena. Výpis naproti tomu slouží zejména pro prokázání bezúhonnosti dané osoby a obsahuje pouze údaje o nezhlazených odsouzeních.

Porovnáním fungování rejstříku trestů v minulosti a dnes se sice ukázalo, že je dnes výrazně jednodušší si informace z něj opatřit, po dobu jeho fungování však nebyla nikdy situace taková, kdy by to bylo zcela nemožné. Na základě informací, z nichž práce vychází lze dojít k závěru, že přístup k informacím z rejstříku trestů je dnes pro oprávněné osoby a subjekty díky možnostem moderní techniky snazší. Zároveň s sebou však tyto možnosti přináší i potenciální problém v podobě internetu jako jakéhosi neformálního rejstříku trestů, v němž informace o odsouzeních (byť zhlazených) může zůstat navždy.

Hodnocení zpřísnování či uvolňování úpravy v případě rejstříku trestů lze hodnotit na několika úrovních. Výše již bylo nastíněno, že jednou z nich je právě to, jak snadné či obtížné je opatřit si informace z rejstříku trestů pro oprávněné osoby. Tato práce se pak zaměřila zejména na srovnání toho, jaký okruh osob a subjektů měl či má přístup k informacím z trestního rejstříku. Z právních předpisů, které toto upravují vyplývá, že postupem času se tento okruh spíše zužuje. Do budoucna se však právní úprava změní a informace budou moci být poskytovány v anonymizované formě a pro specifické účely

širšímu okruhu osob. Tendence omezování přístupu k těmto informacím svědčí o větším zájmu na ochraně soukromí odsouzených. Zákonodárce tvrdí, že ani nová právní úprava na tomto nic nezmění, pouze čas však ukáže, zda větší dostupnost informací z rejstříku trestů nebude větším zásahem do soukromí odsouzených.

Pro úplnost je také třeba dodat, že k vývoji nedocházelo jen v úpravě zahlazení odsouzení a rejstříku trestů. Výraznou proměnou prošla i úprava trestních sankcí. V roce 1852 bylo možné uložit pouze dva druhy trestů, naproti tomu dnes trestní zákoník nabízí výčet hned třinácti druhů trestů a pěti ochranných opatření. Taková diferenciacie umožňuje soudům ukládat tresty, které lépe odpovídají povaze a závažnosti trestného činu, a zároveň je možné lépe diferencovat také úpravu dob potřebných k zahlazení odsouzení.

Zákonná úprava tedy prošla řadou změn. Dle mého názoru je zde patrná tendence zmírňovat časem podmínky pro zahlazení odsouzení, respektive je nastavovat tak, aby lépe reflektovaly závažnost trestných činů a citelnost uloženého trestu. To ostatně naznačuje i uzákonění fikce neodsouzení nastávající ze zákona vykonáním některých alternativních trestů. Tato tendence je také v souladu s celkovou změnou v přístupu k odsouzeným, kdy v minulosti bylo hlavním cílem pachatele potrestat a součástí trestu byla i následná stigmatizace a vyčlenění ze společnosti, dnes jsou však cíle trestní politiky jiné. V dnešní době se klade výrazně vyšší důraz na reintegraci odsouzených do společnosti a generální i individuální prevenci. Zahlazení odsouzení by pak mělo být právě jedním z nástrojů, jak těchto cílů lépe dosáhnout.

Ve druhé části se pak práce věnovala tomu, s jakými důsledky, trestněprávními i netrestněprávními se odsouzení musí potýkat po vykonání trestu a jak se v této souvislosti projevuje fakt, že odsouzení bylo zahlazeno, zda napomáhá tyto důsledky odstraňovat, či je potřeba hledat efektivnější nástroje. Nejvýraznějšími projevy spojenými s okamžikem zahlazení odsouzení je to, že se zahlazené odsouzení nadále nezobrazuje na výpisu z rejstříku trestů a také to, že již nemůže dojít k recidivě.

V případě recidivy je však situace komplikovanější, neboť ačkoliv odsouzený po zahlazení odsouzení nemůže naplnit znaky recidivy jakožto přítěžující okolnosti, může stále naplnit znak „opětovně“, tedy znak řady kvalifikovaných skutkových podstat. Ačkoli se tedy formálně nejedná o recidivu, materiálně může být tento recidivní znak naplněn a může proto být uložena tvrdší sankce.

Práce se dále zabývala vlivem zahlazení odsouzení na zohledňování minulých odsouzení při ukládání trestů. V této souvislosti je pak třeba upozornit na absenci

dostatečného návodu pro ukládání trestů. Trestní zákoník obsahuje nepřímo vyjádřené zásady ukládání trestů a stejně tak je pouze nepřímo vyjádřen účel trestu. Zákonodárce ani nestanovil hierarchii pro ostatní faktory, které se při ukládání trestů zohledňují a mezi něž patří právě i trestní minulost. Soudcům je tak ponechána velká diskrece, což se pak projevuje mimo jiné i nekonzistencí v rozhodování o podobných případech.

Obecně přijímanou tezí je, že recidivisté by měli být trestáni přísněji než prvopachatelé. Přestože jde o všeobecně uznávaný fakt, chybí přesná specifikace pravidel, jak minulá odsouzení zohledňovat, jak daleko do minulosti se lze ohlížet a o jaké zpřísnění by následně mělo jít. Zahlazení odsouzení představuje určitou hranici, po jejímž překročení odsouzení přestává existovat.

Z judikatury Ústavního soudu, Nejvyššího soudu i rozhodnutí nižších soudů ale i tak vyplývá, že soudy při ukládání trestů při hodnocení osoby pachatele přihlíží k jeho trestní minulosti, a to často včetně odsouzení, která již byla zahlazena. Zahlazením odsouzení totiž zaniká pouze skutečnost odsouzení, nikoliv fakt, že byl trestný čin spáchán, je tak možné tento fakt i nadále použít pro ucelení představy o pachatelových sklonech k páčání trestné činnosti, jeho postoji k morálním hodnotám atp.

Ačkoliv dle komentářové literatury i judikatury by role zahlazeného odsouzení měla být při rozhodování vždy menší než role nezahlazeného odsouzení, bylo by vhodné, aby toto bylo více specifikováno. Ukládání trestů navíc není jediným momentem, kdy soudy k zahlazeným odsouzením mohou přihlížet. Trestní minulost hraje roli i při rozhodování o uložení podmíněného trestu odnětí svobody, podmíněném propuštění z trestu odnětí svobody, nebo dokonce při zařazování odsouzeného do konkrétního typu věznice.

V neposlední řadě byla pozornost věnována důsledkům odsouzení, které nespádají do sféry trestního práva. Tyto důsledky bývají označovány také jako neviditelné tresty, protože nejsou vidět v rozsudku a často ani v zákoně, i tak ale mají výrazný dopad na životy odsouzených. Nejčastěji sem bývají řazena různá omezení například volebního práva, možnosti získat zaměstnání, v přístupu k dávkám sociální podpory, bydlení či vzdělání atp.

Tyto důsledky jsou úzce provázány s problematikou diskriminace, jelikož společnost často vůči osobám s trestní minulostí zaujímá odmítavý postoj založený zejména na předsudcích a obavách z možné recidivy. Nejvýrazněji se neviditelné tresty projevují patrně v zaměstnání, kdy pro odsouzené po návratu z výkonu trestu je často

téměř nemožné si najít stálou práci. Paradoxně výzkumy ukazují, že zajištění stálého bydlení a zaměstnání jsou neúčinnější prostředky v boji proti recidivě.

Zahlázení odsouzení má tyto nepříznivé důsledky odsouzení odstranit právě tím, že odstraní předmětné odsouzení. Ačkoliv je mnohými vnímáno jako prostředek reintegrace, ozývají se i kritické hlasy, které zpochybňují jeho efektivitu, vzhledem k tomu, že jeho účinky nastávají až s (mnohdy dlouhým) časovým odstupem od propuštění z výkonu trestu. Někteří jdou ve své kritice dokonce tak daleko, že zahlázení odsouzení označují za uzákoněnou lež, a tento institut odmítají.

Dle mého názoru je pravdou, že zahlázení odsouzení, jak ho dnes známe je spíše jistou odměnou pro odsouzené za dobré chování, nejde však o právě nejefektivnější reintegrační nástroj. Bylo by možná vhodné jej doplnit o další instituty, které by pomáhaly odstranit negativní důsledky odsouzení, nebo je alespoň zmírnit, ihned po vykonání trestu.

Práce se snažila na základě poznatků z odborné literatury, komentářové literatury, judikatury a právních předpisů popsat, jak se projevuje zahlázení odsouzení v životě odsouzených. Cílem bylo komplexně shrnout vývoj úpravy zahlázení odsouzení a rejstříku trestů, přičemž z tohoto shrnutí vyplynulo, že postupem času dochází v právní úpravě a fungování těchto institutů ke změnám, které reflektují aktuální přístup k reintegraci a právu na ochranu soukromí odsouzených. Zároveň ale také diplomová práce upozornila na to, jak problematické může být v dnešní digitální době opravdu odstranit veškeré záznamy o zahlázených odsouzeních, a že je v této situaci potřeba se zamyslet, zda se z internetu nestává neformální a neregulovaný rejstřík trestů.

Ve světle poznatků z judikatury týkajících se ukládání trestů pachatelům, jejichž předchozí odsouzení již bylo zahlázeno vyplynulo, že soudy při svém rozhodování pracují i s informacemi o skutcích za něž již bylo odsouzení zahlázeno. To naznačuje, že zahlázení odsouzení má být spíše institutem, který se projevuje zejména v soukromé sféře odsouzeného. I tam bylo ale poukázáno na nedostatky tohoto institutu a jejich možná řešení, která by mohla napomoci snazší reintegraci odsouzených do společnosti a vyšší efektivitě v odstraňování nepříznivých důsledků odsouzení, které má právě zahlázení odsouzení řešit.

Seznam použitých zkratek

BTB	Ban the Box
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
SDEU	Soudní dvůr Evropské Unie
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášená sdělením č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších protokolů
TOS	Trest odnětí svobody
Zákon o zločinech, přečinech a přestupcích	Zákon č. 117/1852 Ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích
ZO	Zahluzení odsouzení

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

AGAN, Amanda a Sonja STARR. Ban the Box, Criminal Records, and Racial Discrimination: A Field Experiment*. *The Quarterly Journal of Economics*. 2018, roč. 133, č. 1, s. 191–235. ISSN 0033-5533. DOI: 10.1093/qje/qjx028

ANTOŠ MAREK a DRÁPAL JAKUB. Volební právo vězňů: Zelená je teorie, šedý je strom života. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 10, s. 224.

BENNETT, Christopher. Invisible Punishment is Wrong – But Why? The Normative Basis of Criticism of Collateral Consequences of Criminal Conviction. *The Howard Journal of Crime and Justice*. 2017, roč. 56, č. 4, s. 480–499. ISSN 2059-1101. DOI: 10.1111/hojo.12230

BLÁHOVÁ, Ivana. Reorganizace rejstříku trestů v roce 1952 aneb „bitva o skříně“. *Paginae Historiae*. 2016, č. 2, s. 192–213.

BROOKS, Thom. *Punishment*. Routledge, 2012. ISBN 978-1-134-08319-0.

CORDA, Alessandro. More Justice and less Harm: Reinventing Access to Criminal History Records. *Howard Law Journal*. 2016, roč. 60, č. 1, s. 1–60.

D’ALESSIO, Stewart J. a Lisa STOLZENBERG. Should Repeat Offenders Be Punished More Severely for Their Crimes? *Criminal Justice Policy Review*. 2019, roč. 30, č. 5, s. 731–747. ISSN 0887-4034, 1552-3586. DOI: 10.1177/0887403417701974

DAVIS, Michael. How to Make the Punishment Fit the Crime. In: *Criminal Justice*. 24. New York, USA: New York University Press, 2020, s. 119–155. ISBN 978-0-8147-6887-7. DOI: 10.18574/nyu/9780814768877.003.0010

DEADY, Carolyn W. Incarceration and Recidivism: Lessons from Abroad. *The Pell Center for International Relations and Public Policy at Salve Regina University* [online]. Dostupné z: http://www.antonioacasella.eu/nume/Deady_march2014.pdf

DRÁPAL, Jakub. Jak strukturovaně ukládat a navrhopvat tresty za zachování plné diskrece: Sedm fází ukládání trestů. *Státní zastupitelství*. 2023, č. 6, s. 16–28.

DRÁPAL, Jakub. Speciální skutkové podstaty pro recidivisty: Nepromyšlené a škodlivé. *Trestněprávní revue*. 2022, roč. 21, č. 3, s. 172–180. ISSN 1213-5313.

DRÁPAL JAKUB a KUBŮ ONDŘEJ. Jak reformovat podmíněné odsouzení? Zavést skutečné podmíněné odsouzení namísto podmíněného trestu odnětí svobody. *Trestní právo*. 2023, č. 3, s. 50–65.

DÜNNEBIER, Hanns. Möglichkeiten der Rehabilitation durch strafregisterliche Maßnahmen. *JuristenZeitung*. 1958, roč. 24, č. 23, s. 713–719.

EVANS, Douglas. Punishment Without End. *Publications and Research* [online]. 2014. Dostupné z: https://academicworks.cuny.edu/jj_pubs/406

FAISAL, Kamrul. Balancing between Right to Be Forgotten and Right to Freedom of Expression in Spent Criminal Convictions. *SECURITY AND PRIVACY*. 2021, roč. 4, č. 4, s. e157. ISSN 2475-6725, 2475-6725. DOI: 10.1002/spy2.157

FARAGUNA, Alexia Lindley. Wiping the Slate, Dirty: The Inadequacies of Expungement as a Solution to the Collateral Consequences of Federal Convictions Notes. *Brooklyn Law Review*. 2016, roč. 82, č. 2, s. 961–1004.

FRANKLIN, Marc A. a Diane JOHNSEN. Expunging Criminal Records: Concealment and Dishonesty in an Open Society. *Hofstra Law Review*. 1980, roč. 9, č. 3, s. 733–774.

FRASE, Richard S. Sentencing Principles in Theory and Practice. *Crime and Justice*. The University of Chicago Press, 1997, roč. 22, s. 363–433. ISSN 0192-3234. DOI: 10.1086/449266

FRASE, Richard S. a Julian V. ROBERTS. *Paying for the Past: The Case Against Prior Record Sentence Enhancements*. Oxford University Press, 2019. ISBN 978-0-19-025400-1.

GRANDERATH, Reinhard. Getilgt — aber nicht vergessen: Das Verwertungsverbot des Bundeszentralregistergesetzes. *Zeitschrift für Rechtspolitik*. 1985, roč. 18, č. 12, s. 319–322.

GRĚIVNA, TOMÁŠ et al. *Ukládání trestů a jejich výkon: sborník příspěvků z konference pořádané PF UK a UOČR dne 4. června 2020*. 2020. ISBN 978-80-7380-833-4.

GRĚIVNA, Tomáš. K problematice zahlazení odsouzení. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 9, s. 263.

GRĚIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo s lidskou tváří: v upomínku na Marii Vanduchovou*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN 978-80-7598-879-9.

HESSICKT, CarissaByrne a F Andrew HESSICKTT. Double Jeopardy as a Limit on Punishment. *CORNELL LAW REVIEW*. 2011, roč. 97, č. 1, s. 45–86.

HINKKANEN, Ville a Tapio LAPPI-SEPPDLA. Sentencing Theory, Policy, and Research in the Nordic Countries. *Crime and Justice: Review of Research*. 2011, č. 40, s. 349–404.

HOSKINS, Zachary. *Beyond punishment? a normative account of the collateral legal consequences of conviction*. New York, NY: Oxford University Press, 2019. ISBN 978-0-19-938923-0.

HOSKINS, Zachary. Collateral Legal Consequences and Criminal Sentencing. *American Philosophical Quarterly*. Duke University Press, 2023, roč. 60, č. 2, s. 117–130. ISSN 0003-0481.

CHOLBI, Michael. Compulsory Victim Restitution is Punishment: A Reply to Boonin. *Public Reason*. 2010, roč. 2, č. 1, s. 85–93.

ISPA-LANDA, Simone a Charles E. LOEFFLER. Indefinite Punishment and the Criminal Record: Stigma Reports Among Expungement-Seekers in Illinois*. *Criminology*. 2016, roč. 54, č. 3, s. 387–412. ISSN 1745-9125. DOI: 10.1111/1745-9125.12108

JACKSON, Adam. Criminal records, enhanced criminal records certificates and disclosure of spent convictions: impact of ECHR, Article 8: R (on the application of T) v Chief Constable of Greater Manchester [2014] UKSC 35. *The Journal of Criminal Law*. 2014, roč. 78, č. 6, s. 463–466. ISSN 0022-0183, 1740-5580. DOI: 10.1177/0022018314557417

JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo hmotné : obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. vyd. Praha: Leges, 2019. Student. ISBN 978-80-7502-380-3.

KLABAČKA ONDŘEJ. *Rozdílný přístup soudů při rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a jeho ústavněprávní souvislosti*. 2018, Diplomová práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

KOGON, Bernard a Donald L LOUGHERY. Sealing and Expungement of Criminal Records - The Big Lie. *Criminology & Police Science*. 1970, roč. 61, č. 3, s. 378–392.

LAM, Helen a Mark HARCOURT. The Use of Criminal Record in Employment Decisions: The Rights of Ex-offenders, Employers and the Public. *Journal of Business Ethics*. 2003, roč. 47, č. 3, s. 237–252. ISSN 1573-0697. DOI: 10.1023/A:1026243413175

LOVE, Margaret. The Collateral Consequences of Padilla v. Kentucky: Is Forgiveness Now Constitutionally Required? *University of Pennsylvania Law Review Online*. 2011, roč. 160, č. 1, s. 113–127. ISSN 1942-8537.

MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. 1. vyd. vyd. Praha: Orac, 1995. ISBN 978-80-85903-01-0.

MCINTYRE, T.J. a Ian O'DONNELL. Criminals, Data Protection, and the Right to a Second Chance. *Irish Jurist*. Irish Jurist, 2017, roč. 58, s. 27–55. ISSN 0021-1273.

MURRAY, Brian M. A New Era for Expungement Law Reform? Recent Developments at the State and Federal Levels. *Harvard Law & Policy Review*. 2016, roč. 10, č. 2, s. 361–384.

NORMANDEAU, André. Pioneers in Criminology: Arnould Bonneville De Marsangy (1802-1894). *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*. 1969, roč. 60, č. 1, s. 28. ISSN 00220205. DOI: 10.2307/1141732

NOVOTNÝ, Oto. *O trestu a vězeňství: studie o funkcích trestu v soudobé naší společnosti*. 2. vyd. vyd. Praha: Academia, 1969.

PINA-SÁNCHEZ, Jose a Robin LINACRE. Refining the measurement of consistency in sentencing: A methodological review. *International Journal of Law, Crime and Justice*. 2016, roč. 44, s. 68–87. ISSN 17560616. DOI: 10.1016/j.ijlcrj.2015.06.001

REPÍK, Bohumil. *Zahlazenie odsúdenia (rehabilitácia) z hľadiska kriminológie a z hľadiska porovnávacieho*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1981.

ROBERTS, Julian V. The Role of Criminal Record in the Sentencing Process. *Crime and Justice*. The University of Chicago Press, 1997, roč. 22, s. 303–362. ISSN 0192-3234. DOI: 10.1086/449265

SKUPIN, Zdeněk Jiří. Zahlazení odsouzení do roku 1928 s důrazem na období let 1852–1928. *PŘÁVNĚHISTORICKÉ STUDIE*. 2019, roč. 2018, č. 2, s. 159–172. ISSN 2464-689X, 0079-4929. DOI: 10.14712/2464689X.2018.46

SOLNAŘ, Vladimír. *Tresty a ochranná opatření*. 1. vyd. vyd. Praha: Academia, 1979. Systém československého trestního práva.

ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. vyd. Praha: C.H.Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1.

ŠOLTĚS, Michal. Consequences of inconvenient information: Evidence from sentencing disparities. *Economica*. 2023, roč. 90, č. 360, s. 1307–1334. ISSN 1468-0335. DOI: 10.1111/ecca.12483

TOMŠŮ, K. a Jakub DRÁPAL. Odůvodňování trestů: Empirická studie rozhodnutí okresních soudů. *Státní zastupitelství*. roč. 2019, č. 17(6), s. 9–21. ISSN 1214-3758.

TONRY, Michael. The Questionable Relevance of Previous Convictions to Punishments for Later Crimes. In: *Previous Convictions at Sentencing: Theoretical and Applied Perspectives*. Bloomsbury Publishing, 2014, s. 91–116. ISBN 978-1-78225-606-9.

TRAVIS, Jeremy. Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion. In: *Invisible punishment: the collateral consequences of mass imprisonment*. New York: New Press, 2002, s. 15–36. ISBN 978-1-56584-726-2.

UGGEN, Christopher a Robert STEWART. Piling on: Collateral Consequences and Community Supervision. *Minnesota Law Review*. 2014, roč. 99, č. 5, s. 1871–1912.

ZIMRING, Franklin E., Gordon HAWKINS a Sam KAMIN. *Punishment and democracy: three strikes and you're out in California*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2001. Studies in crime and public policy. ISBN 978-0-19-513686-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

Code d'instruction criminelle de 1808 (Texte intégral - Première partie). In: [cit. 18.06.2024]. Dostupné

z: https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_instruction_criminelle_1808/code_instruction_criminelle_1.htm

Částka LX. Ř. z., vydána a rozeslána dne 12. října 1852, 195. Nařízení, vydané od ministerium práv dne 26. září 1852. In: *Říšská sbírka zákonů* [online] [cit. 20.03.2024]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>

France - Code pénal du 25 septembre 1791 (Texte intégral original). In: [cit. 18.06.2024]. Dostupné

z: https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_penal_25_09_1791.htm

Loi du 14 août 1885. [online]. Criminocorpus, 2007 [cit. 18.06.2024]. Dostupné

z: <https://criminocorpus.org/en/landmarks/textes-juridiques-lois-decre/textes-relatifs-aux-p/de-la-monarchie-de-juillet-a-1/loi-du-14-aout-1885/>

Loi du 26 mars 1891. [online]. Criminocorpus, 2007 [cit. 18.06.2024]. Dostupné

z: <https://criminocorpus.org/en/landmarks/textes-juridiques-lois-decre/textes-relatifs-aux-p/de-la-monarchie-de-juillet-a-1/loi-du-26-mars-1891/>

retributivism. In: *LII / Legal Information Institute* [online] [cit. 19.05.2024]. Dostupné

z: <https://www.law.cornell.edu/wex/retributivism>

SKUPIN, Zdeněk Jiří. Projevy funkcí a zásad zahlazení odsouzení. In: *Dny Práva 2017*.

Část IX. Zásady trestního práva hmotného i procesního a jejich uplatňování v praxi [online]. Masarykova univerzita, 2018, s. 309–322 [cit. 02.04.2024]. ISBN 978-80-210-

9046-0. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/1464376>

three strikes. In: *LII / Legal Information Institute* [online] [cit. 18.05.2024]. Dostupné

z: https://www.law.cornell.edu/wex/three_strikes

VÁCLAV ZEMAN. Návrat vězňů do společnosti komplikuje nedostupné bydlení a zaměstnání i další systémové problémy – Sociální práce. In: . 24. 12. 2023

[cit. 28.05.2024]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/o-cem-se-mluvi/navrat-veznu-do-spolecnosti-komplikuje-nedostupne-bydleni-a-zamestnani-i-dalsi-systemove-problemy/>

Výpis z rejstříku trestů lze nově získat kdykoliv, kdekoliv a zdarma - Ministerstvo vnitra České republiky. In: [cit. 18.06.2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vypis-z-rejstniku-trestu-lze-nove-ziskat-kdykoliv-kdekoliv-a-zdarma.aspx>

Seznam použitých právních předpisů

1. Mezinárodní právo

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášená sdělením č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších protokolů.

2. Evropská unie

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

3. Česká republika

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Constitutio Criminalis Josephina.

Constitutio Criminalis Theresiana.

Zákon č. 117/1852 Ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích.

Zákon č. 108/1918 Ř.z., o zahlazení odsouzení.

Zákon č. 111/1928 Sb., o zahlazení odsouzení.

Zákon č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění.

Zákon č. 108/1933 Sb., o ochraně cti.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.

zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Částka LX. Ř. z., vydána a rozeslána dne 12. října 1852, 195. Nařízení, vydané od ministerium práv dne 26. září 1852.

Nařízení vlády republiky Československé č. 198/1922 Sb., o evidenci soudních provinilců a sbírání dat pro účely kriminální statistiky.

Zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů.

Nařízení č. 51/1957 Sb., o rejstříku trestů.

Zákon č. 427/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních).

4. Francie

Code d'instruction criminelle de 1808 (Texte intégral - Première partie). In: [cit. 18.06.2024]. Dostupné

z: https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_instruction_criminelle_1808/code_instruction_criminelle_1.htm

France - Code pénal du 25 septembre 1791 (Texte intégral original). In: [cit. 18.06.2024]. Dostupné z: https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_penal_25_09_1791.htm

Loi du 14 août 1885. [online]. Criminocorpus, 2007 [cit. 18.06.2024]. Dostupné z: <https://criminocorpus.org/en/landmarks/textes-juridiques-lois-decre/textes-relatifs-aux-p/de-la-monarchie-de-juillet-a-1/loi-du-14-aout-1885/>

Loi du 26 mars 1891. [online]. Criminocorpus, 2007 [cit. 18.06.2024]. Dostupné z: <https://criminocorpus.org/en/landmarks/textes-juridiques-lois-decre/textes-relatifs-aux-p/de-la-monarchie-de-juillet-a-1/loi-du-26-mars-1891/>

5. Velká Británie

Rehabilitation of Offenders Act 1974.

6. Spojené státy Americké

Ústava Spojených států amerických.

Seznam použité judikatury

1. Česká republika

Usnesení Ústavního soudu ze dne 28.11.2023, sp. zn. III. ÚS 2747/23.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 29.9.2020, sp. zn. IV. ÚS 2537/20.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28.11.2018, sp. zn. II. ÚS 482/18.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 14.2.2017, sp. zn. IV ÚS 2549/16.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 23.8.2016, sp. zn. II. ÚS 2055/16.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 20.3.2014, sp. zn. III. ÚS 3466/13.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 6.5.2010, sp. zn. III. ÚS 384/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 1.2.2005, sp. zn. II. ÚS 715/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 23.4.1998, sp. zn. IV. ÚS 463/97.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.5.2015, sp. zn. 21 Cdo 2005/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.2.2011, sp. zn. 6 Tdo 84/2011.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 22.7.1982, sp. zn. 7 Tz 62/82.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 17.4.1974, sp. zn. 5 Tz 33/74.

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 4.4.1974, sp. zn. Tpjf 28/73.

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 17.1.1974, sp. zn. 4 Tz 225/73.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 4.2.1965, sp. zn. 6 Tz 5/65.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22.1.1965, sp. zn. 5 Tz 42/1964.

Rozhodnutí Okresního soudu v Příbrami ze dne 18.5.2016, p. zn. 0 PP 106/2016.

Rozhodnutí Okresního soudu v Lounech ze dne 12.4.2016, sp. zn. 15 PP 38/2015.

Rozhodnutí okresního soudu v Lounech ze dne 15.3.2016, sp. zn. 15 PP 16/2016.

2. Evropský soud pro lidská práva

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13.11.2012, ve věci MM proti Spojenému království, č. stížnosti 24029/07.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 1. 2007, ve věci S. a Marper proti Spojenému království, č. stížností 30562/04 a 30566/04.

3. SDEU

Rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie ze dne 13.5.2014, č.j. C-131/12.

4. Velká Británie

English Court of Appeal T& Anor v Secretary of State for the Home Department 2014 UKSC 35.

R (on the application of L) v Commissioner of Police of the Metropolis (Secretary of State for the Home Department intervening) (2009) UKSC 3, (2010) 1 AC 410.

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Důvodová zpráva k zákonu č. 427/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 269/1994 Sb., o

Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.

Zahlázení odsouzení a jeho dopady

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá institutem zahlázení odsouzení a jeho dopady. V úvodu se zabývá pojmem zahlázení odsouzení a jeho zakotvením v trestním zákoníku.

Cílem práce je jednak poskytnout vhled do historie institutu zahlázení odsouzení a institutu s ním souvisejícího, konkrétně rejstříku trestů, a na základě toho zjistit, zda v průběhu času dochází spíše ke zpřísnování nebo zmírňování úpravy. Nejedná se však o pouhý popis historického vývoje úpravy.

Práce si klade za cíl propojit poznatky o historii právní úpravy institutu zahlázení odsouzení, rejstříku trestů a trestů, a následně propojením těchto poznatků posoudit jakým vývojem tyto instituty prošly z různých hledisek. V závěru této části pak práce také přináší úvahu o současném stavu a budoucím vývoji ve vztahu k rejstříku trestů, když předkládá úvahu, zda internet a internetové vyhledávače svým způsobem nefungují jako neformální a neregulovaný rejstřík trestů.

Druhá část práce je pak věnována důsledkům odsouzení – trestněprávním i těm mimo sféru trestního práva a tomu, jakou roli ve vztahu k těmto důsledkům hraje právě zahlázení odsouzení. Zahlázení odsouzení bývá prezentováno jako nástroj reintegrace, jako prostředek, díky němuž negativní důsledky odsouzení zanikají. Diplomová práce nejprve stručně rozebírá ty nejzjevnější důsledky, které s sebou zahlázení odsouzení přináší, tedy odstranění záznamu o odsouzení z výpisu z rejstříku trestů a nemožnost dopustit se recidivy. Následně se věnuje problematice ukládání trestů, faktorům, které ovlivňují rozhodování soudů, zejména se zřetelem na roli trestní minulosti a to, zda a jak se tato role mění, bylo-li předchozí odsouzení zahlázeno.

Poslední část práce je věnována důsledkům odsouzení, které nespádají do rámce trestního práva, takzvaným neviditelným trestům, nebo také vedlejším důsledkům odsouzení. Tyto důsledky existují v různých formách od omezení volebního práva po snížení přístupu k zaměstnání či bydlení. V práci je rozebírána zejména diskriminace při hledání zaměstnání a následně jsou navržena možná řešení této situace, či prostředky, které by ji mohly pomoci zlepšit.

Klíčová slova: zahlázení odsouzení, rejstřík trestů, neviditelné tresty, ukládání trestů

Expungement of a conviction and its consequences

Abstract:

This thesis deals with the expungement of a conviction and its consequences. The introduction introduces the concept of expungement and its regulation in the Criminal Code.

The aim of the thesis is to provide an insight into the history of the expungement as well as the history of the criminal record, which is an institute closely connected to the expungement. However, the thesis should not only bring an overview of the evolution of these institutes. The thesis will try to connect the knowledge of the history of the institutes and based on that it is going to provide various perspectives of the evolution and the changes that have happened. In the end of this chapter, the thesis concludes with a reflection of the current state and possible future developments and it brings up a question, whether the internet can be viewed as an informal and unregulated criminal record.

The second part of the thesis focuses on the consequences of conviction, the ones in criminal law and the ones beyond the scope of criminal law, and on the role of expungement in relation to these consequences. The expungement is often viewed as an instrument of reintegration, as a means by which the negative consequences of conviction disappear. The thesis first briefly discusses the most obvious consequences of an expungement, i.e. the removal of the record of the expunged conviction from the criminal register and the impossibility of recidivism. Later on, it tackles the issue of sentencing, the factors that influence the judges' decision-making, particularly the role of the criminal history and whether and how it changes once the previous conviction is expunged.

Last but not least the thesis discusses the consequences of conviction beyond the scope of criminal law that are often referred to as "invisible punishment" or "collateral consequences". These consequences exist in various forms, ranging from restriction on the right to vote to reduced access to employment or housing. The thesis focuses mainly on the issue of discrimination in the search of employment and it proposes some possible solutions to this situation or means that could help improve the situation.

Key Words: expungement of a conviction, criminal record, invisible punishment, sentencing